

Marko Marulić

JUDITA

suвременi prepjev

GOLDEN MARKETING

*Knjiga Marka Marula Splitsanina
u kojoj je sadržana priča o svetj udovici Judit
HRVATSKIM STIHOVIMA SLOŽENA
kako ona ubi vojvodu Holoferna
posred vojske njegove
i oslobodi narod izraelski
od velike pogibelji*

*Poštovanom u Isukrstu popu i prnanciru splitskom gospo-
dinu don Dujmu Balistriliću svome kumu Marko Marulić
ponizan dar s učtivim pozdravom srdačno poklanja*

Ovih svetih korizmenih dana, u Isukrstu poštovani gospodine i kume moj, dragi don Dujme, prelistavajući ja pismo Staroga zavjeta, namjerih se na priču o onoj poštenoj i svetoj udovici Juditi i preoholom Holofernu, koga ona ubivši, oslobodi svu izraelsku zemlju od već nastale pogibelji. Čitajući tu priču, pade mi na pamet da je prenesem na naš jezik da bi je razumjeli i oni koji nisu naviknuti na knjige latinske iliti đачke. Htijući međutim tu stvar tvome očinstvu, dobrom znalcu obaju jezika, pokloniti, odlučih slijediti dovitljivost one djece koja o Mladom ljetu, darivajući svoje starije, nadijevaju naranče mirisnim biljem, mažuranom, ruzmarinom, rutvicom; svoj dar naprave tako umješno kako bi, lukavo loveći, povećali uzdarje. Ja ne namjeravam ići putem njihova lukavstva, već samo putem onoga vještog kićenja; jer drugoga uzdarja od Vas i ne tražim do li ono koje sam u mnogome otprije nalazio: pravu i savršenu ljubav u Isukrstu, koju mi stalno iskazujete više nego što sam dostojan, a koliko se i pristoji Vašoj plemenitosti, naklonoj i ljubaznoj prema svakome. Slijedeći, dakle, tu vještinu, kako velim, nastojah spomenutu priču tako udesiti da bude ukrašena nekim vanjskim uresima i glađenjem i licanjem i mazanjem različitim bojama; sve to zato da ne kažete kako Vam poklanjam onakvu rukovet žita kakvu Vi još bolju nalazite u svojim knjigama. Doista je ova rukovet okićena mnogim cvijećem; kad je dobro razgledate, kazat ćete: promijenila je lice kao stabla voćaka u proljeće, kad najbrže cvatu. Jer evo, tu priču pretočih u stihove prema običaju naših začinjavaca i još prema zakonu onih starih pjesnika koji se ne zadovoljavaju samo time da kazuju kako se odvijala radnja, već upleću mnoge postupke kako bi bilo ugodnije onima koji će čitati, slijedeći pri tome vještinu raskošna kuhara koji na gospodsku trpezu ne stavlja samo kuhana i pečena jela, nego tome dodaje šafrana

i papra i drugih takvih stvari neka bude slađe onima koji su došli blagovati. Premda moj dar nije toliko dostojan, ipak se uzdam u Vašu dobrotu da ćete ga ljubazno primiti zbog jednostavne plemenitosti i srdačne prijaznosti koja odavno vlada među nama. Eto, k Vama ide Judita, moja visokopoštovana gospođa, možda i ne s manjim uresom nego onda kad se ukaza Holofernu, i to ne da bi prevarila i Vas kao što je njega, nego prije zato da bi Vas učvrstila u održanju svete čistoće, pa da pred Vaše oči prinese i postavi sve svoje ljepote, krasote, kreposti, dike i slave, kojima se uresila plemenitije i gizdavije od onih što se rese svilom, zlatom i biserom; a znajući da će moći tako pošteno prebivati pod Vašom strehom kao što je nekada prebivala pod svojom. Kad budete s njom ljubazno razgovarali, mislim da je nećete pohvaliti manje od velikog svećenika Joakima, koji je iz Jeruzalema došao u Betuliju sa svojim levitima da je vidi, slušajući o smionosti njena srca, o hrabrosti njezina djela i o čudesnoj svetosti njena života. Zato joj je dao izvršne pohvale, dostojne časti, visoka uzveličenja i čistu, duhovnu, pobožnu, ni jednim truncom nedostojne želje oskvrnjenu ljubav, kao što se pristoji svetima i priliči slugama božjim. I Vi je, dakle, ljubazno primite, dobre volje nastanite, te onu koju ste vazda djelom hvalili, pohvalite i ustima; vična je naime biti čašćena, pogotovu od vašega svetog popovskog reda. Nju primite, a meni zapovjedite: moja je služba vazda pripravna da zapovijedi koje kažete izvrši koliko joj bude moguće. Mir i milost gospodina našega Isukrsta neka bude vazda s vama.

Od Isukrstova rođenja u tijelu prvo godišće nakon tisuću i pet stotina, na dvadeset i drugi dan mjeseca aprila. U gradu Splitu.

ČITAVA PRIČA UKRATKO KOJU SADRŽE OVE KNJIGE

Nabukodonozor, babilonski i asirski kralj, držeći tada grad Ninivu, pobi Arfaksada, medijskoga kralja, kod rijeke Eufrata. Zatraži od svojih susjeda da mu se podlože: oni se podložiti ne htijahu. Otpravi s vojskom svoga vojskovođu Holoferna, koji osvoji sve kuda prođe. Dođe napokon u zemlju izraelsku. U čitavoj zemlji bi veliki strah. U Jeruzalemu činjahu mnoge pokore i žrtve, preporučujući se Bogu. On podsjedne Betuliju, odvrati vodu koja teći-

jaše u grad, postavi straže kod prigradskih zdenaca. Ahiora, vojskovođu svoga od Amonita, zato što reče da neće moći svladati Židove ako ne budu zgriješili svome Bogu, dade svezana odvesti i predati Betulijanima, obećavši sebi da će ga zajedno s njima pogubiti. U gradu nestade vode, htjedoše se predati. Ozija, gradski knez, zamoli ih da bi Božju pomoć čekali još pet dana. Judita, sveta i plemenita udovica, pokara ih što bjehu Bogu postavili rokove. Sama se one noći Bogu pomoli, uresi se i sa svojom sluškinjom Abrom pođe Holofernu te nakon četvrtoga dana, kad on pijan zaspao, odreže mu glavu njegovim nožem, postavi je na grad, vojske se prestrašise, građani ih tjerahu, bijahu, oplijene ih, vrata se bogati. To videći, Ahior primi njihovu vjeru i poživi s njima u Betuliji. Iz Jeruzalema dođe veliki svećenik Joakim sa svim svećenicima vidjeti Juditu: Boga slavljahu, nju hvaljahu. Ona sa svojima pođe u Jeruzalem; pokloniše se u hramu, prinesoše darove i veseleći se tu tri mjeseca, vratiše se kući. Poslije prvoga muža Manašea Judita ne uze drugoga; življaše sto godina, leže u grob svoga muža; narod je oplakivao sedam dana. Za njena života ne osjetiše nevolje nikakva rata; dan njene pobjede bi svetkovan i štovan od sveg naroda izraelskoga, dokle življaše u svome boravištu. Na svemu vazda Bogu hvala. Amen.

ŠTO SADRŽI KOJE PJEVANJE

Prvo pjevanje: Nabukodonozor, pobijedivši Arfaksada, posla Holoferna s vojskom da zauzme države, htijući da gospoduje cijelim svijetom.

Drugo pjevanje: Kuda prođe Holoferno s vojskom; koje je podvrgao poda se; dođe u Gebu; bi u Jeruzalemu strah; Ahiora zamrzise veziri jer je govorio istinu o jeruzalemskom narodu.

Treće pjevanje: Holoferno progna vezana Ahiora u Betuliju, hoteci ga zajedno s građanima pogubiti kad ih osvoji. Ozija pozva Ahiora i popove na večeru. Holoferno podsjedne Betuliju; u gradu bi žeđa, htjedoše se do pet dana predati. Judita ih pokara.

Četvrto pjevanje: Judita s Abrom pođe van grada. Bog joj dade ljepote, iako bijaše vrlo lijepa; Holoferno, vidjevši je, pomami se za njom.

Peto pjevanje: Holoferno pozove svoj dvor i Juditu na večeru; pijan zaspao. Koliko je zlo žderanje i opijanje. Judita Holofernu odreže glavu i postavi na grad. Ahior se obrati na vjeru i proboravi u Betuliji.

Šesto pjevanje: Betulijani iziđoše s oružjem. Vojske, vidjevši Holoferna ubijena, počeše bježati; oni ih tjerahu i s plijenom se vratiše. Joakim, veliki svećenik, priđe sa svećenicima vidjeti Juditu; ona sa svojim pođe u Jeruzalem; poklonivši se u hramu, s veseljem se vrati. Poživi sto i pet ljeta; narod je oplakivao sedam dana; dan pobjede štovaše. Amen.

Knjige Marka Marulića Splitsanina koje sadržavaju priču o svetoj Juditi podijeljenu u šest pjevanja počinju na slavu božju

Pjevanje prvo

Dike i hvaljenja presvetoj Juditi,
smjela djela njena želim govoriti;
zato ću moliti, Bože, tvoju svjetlost,
nemoj mi kratiti u tom punu milost.
Od tebe je krepost svakog njena djela,
sva njena duševnost i ljepota tijela;
zato mene cijela tako sad napravi
da b' usta iznijela što miso pripravi.
Udahni duh pravi u me ljubav tvoja,
10 te da se ne bavi grijehom pamet moja,
lutajuć bez broja s družinom poeta
mnogobožnog soja i sapeta svijeta;
ti si svetost sveta, Bože istiniti,
pjesma s tobom cvjeta, vjernim ćeš mir biti,
a ne tripot po tri djevičanska kola
pribrojiv toj svoti s kitarom Apola.
Podigni ozdola glas moj k nebu gori,
gdje tvoja prijestolja štiju svetih zbori,
u tvojim nek dvorim' bude on uslišan
20 dok ne izgovori o Juditi pjesan.

Poeta: poete se zovu oni koji pišu stihove.

Tri put po tri: bijaše devet božica i među njima Apolon s kitarom, koje poete zazivahu u pomoć pri vraćanju ili pjevanju svojih stihova.

Grad velik Egbatan sazidati uspje
Arfaks slavohlepan, vladar od Medije;
vidjev da umije vladat narodima,
koje svladat dospje s malim gubicima,
mnjaše da sužnjima, niti ljudskom snagom,
nit da mu častima nitko nije parom;
ali plati glavom, jer dika svjetovna,
nek se resi slavom, sva je kratkotrajna.

30 Baš kô rijeka bajna što brzo prolazi
tako dika sjajna s vremenom odlazi;
a tko se usplazi u višu oholast,
teže ga porazi kad padne u propast.

Svi oni što prevlast i silu imaju,
zgube i glas i čast kada ih skrhaju,
al' nove svladaju drugi poslije toga,
tako propadaju porad grijeha svoga.

40 Da je pored Boga Nabukodonor
mišljaše zbog toga, – ne imaše razbor, –
skupi čete u zbor te kraj Eufrata,
udarivši šator, pobi Arfaksada.

S veseljem u vrata ninivska uljeze,
goneći na jata sužnje u željeze;
malo ih ubježe, mnogi su tu pali,
blago pljačke svježe on u kuće svali.

Viteze pohvali, svakog darivaše
za koga su znali da s' hlabro rvaše.
Tad barune zvaše i sjedeć međ njima
usta otvaraše govoreći svima:

50 »Ja vama hrabrima uspjeh sve podložit
»što svojim očima mogoh si predočit;
»slavan se govorit učinih visoko
»i da sam uzorit zna se na široko.

Slava ovozemaljska.

Nabukodonor govori
svojim barunima.

»Sada kad napokon nikog više nije
»tko živi uokol' da me gledat smije,
»svaki što otprije sa mnom međaš ima,
»želim da zapovijed moju odsad prima.«

Ugodno bi svima, svi ga pohvališe,
vlast mu nad riječima do neba uzviše;
glasnike spraviše, ovi poskakahu,
međe objezdiše, grade zahtijevahu,

60 zapovijed nošahu Nabuk'donoru,
gospodstvo tražahu većega prostora.
Ni zemlje ni mora ne poklone im se,
stoga, kad bi zora, kralju povrate se.

On tome čudeć se neko vrijeme stade,
a zatim srdec se, prijetiti se dade,
govoreći tade: sve će pogubiti
što se ne predade, ne hteć njegov biti.

70 Započne vapiti: »Vidjet ćete što sam, –
»to će skoro biti – i Karmel i Liban,
»Cedar tome dodan, Damask s Cilicijom,
»cijela rijeka Jordan sa svom Galilejom;
»još sa Samarijom Jeruzalem bit će,
»i s Etiopijom dobro spoznati će
»kakvu moć kod kuće i van nje imam ja,
»kakvom silom tuče država moja sva.«

Nimalo ne zasta, prisegne prijestoljem,
koje zlatom zasja i dragim kamenjem
i svakim znamenjem te kraljevske moći,
80 da to ispunjenje skoro ima doći.

Kako krivo kroči taj što pretkazuje,
ne vide mu oči, kô da još u snu je.
Ako ne kazuje sve to Sveznajući,
čovjek zalud kuje svaki dan budući.

Kralj ljuto skačući, a sunce već žmuri,
zatim obraz vrući u more zagnjuri;
tada noć požuri da narod, živine,
sve što leti, juri, pustiv rad, počine.
Al njim do istine briga samo vlada,
90 legne na perine, a san mu ne pada.
O, trista ti jada! Što ti blago vrijedi?
Svatko spava sada – tebe jad ne štedi.
Ko pas što se jedi, luta amo tamo,
bijesno ljude slijedi, poći ne zna kamo,
neg se vrti samo, da ujede teži,
ovamo, onamo usta krivi, reži:
tako ovaj leži, al' sav u mislima,
od svega ti bježi, nemir ga uzima;
100 glavom svuda kima, svuda se okreće,
sažima očima, a san se odmeće;
jer mu se upleće tuga što ga mori,
pohlepa zvekeće željna da sve zgori:
ded joj sada stvori sve blago od svijeta
dok je smrt ne umori glađu je sapeta.
Još iz dna iznijeta ne bješe sva zora
ni rosa sa cvijeta opala, a gora
bijeljaše se zgora visokim vrškama,
dok struja od mora miješaše iskrama;
već dolje s tminama pošla noć bijaše,
110 a dan sa zrakama uzić ne htijaše,
kada dotrčaše vijećnici u komoru
kamo ih kralj zvaše ovakvu govoru:
»U svem mojem dvoru, sluge najvjerniji,
»i u svakom zboru svi najrazumniji,
»meni najmiliji, znajte da me žderu
»jadi sve silniji dok ne smognem vjeru

Padne noć.

Poredba.

Pohlepa nikad sita.

Poče se bijeljati zora.

Kralj govori sazavši vijeće.

»da svi, gdje se steru oni što caruju,
»dođu na tu mjeru da moju vlast štiju;
»stog' nek ne miruju jer će rat imati
120 »ako ne ushtiju meni se predati.
»Prvo ću svladati državu onoga
»što ne htje štovati mene kao boga,
»nego od sveg toga meni se rugaše,
»poklisara moga smijehu izlagaše.«
Tu ga poslušашe vitezi čestiti,
svaki ga htijaše laskom okiniti;
svi mu zahvaliti pokleknuvši žele
i s glave snimiti svoje kape bijele.
»Hvala tebi«, vele, »kraljevska svjetlosti,
130 »što su nas oplele sve tvoje milosti,
»jer tvojom jakosti pristoji se čilom
»ni s kakvom štetnosti ovladati zemljom;
»tā koji grad sobom tako tvrd će biti
»koji svojom vojskom nećeš razoriti?
»Tko može misliti da je silan tako
»te će se boriti s tobom bilo kako?
»Odluka svakako tvoje nek je volje,
»odaberi kako čini ti se bolje;
»zato sretni dolje bit će svi narodi
140 »kad vide prijestolje tvoje da svijet vodi.
»Tvoji će te plodi rado blagoslivljat.
»nag jer ti se rodi, a znaš sve dobijat;
»nek tvoj glas umiljat svuda slavno zveči
»dok nam budu sijat zvijezde, vode teći!«
Ta hvala zaječi kraljem, on uzbuja
kao kad val gnječi tamo gdje je struja;
kao da se šulja kradom bacat mreže,
to on kao guja gore glavu diže.

Odgovor vijećnika.

150 »Vi što ste naniže moga sluge vjerna«,
sad reče, »najbrže zovite Holoferna!«
Kad dođe: »Biserna kruna si mi bio,
»strijela zlatoperna kud god si hodio.
»Hrabro se nosio jesi u svoje boje,
»tjero, hvato, bio protivnike moje;
»a sada ovo je što ću ti kazati:
»skupi ljude svoje, sve im nastoj dati.
»Stazu ovu prati, pođi ka zapadu,
»nek sve zemlje, gradi sad poda me padu,
»strah moj nek imadu, svatko nek me štuje,
160 »nek mi hvale dadu gdje se za me čuje.« –
Odmah proputuje on po carskoj župi,
hoteć da vojskuje, junake sakupi;
kad pješake skupi, bijaše ih tada,
s kojima nastupi, sto dvades't hiljada.
Bijahu bez brada, mladi, jake volje,
sve osvajat tada pripravnij najbolje,
il' na čisto polje izić natežući
lukove bivolje, mačima sijekući.
Oni što sjedući bore se na konju
170 dvan'estoj tisući blizu bjehu broju;
svi jašući svoju vođicu stezahu,
pripravni ka boju; konji im rzahu.
Hitro ti srtahu igrajuć nogama,
nozdrvam' frkahu mašući glavama;
a oni strijelama bjehu opasani
i britkim sabljama po haljam' pisanim;
idahu šareni kao u proljeću
travnjaci zeleni, bogati u cvijeću;
na glave, za sreću, perjem okićene
180 bijele, plave meću ovite koprene.

Kralj govori Holofernu.

Hiljada znači tisuća; pješaka bijaše stovadeset tisuća, konjanika dvadeset tisuća.

Štite obješene; kopljima vitlahu,
uz pjesme borbene u bubnje tučahu;
tu se premetahu grlom začinjući,
a neki pijahu kondir naginjući.
Pred njima jašući vojvode s tumbatom,
na njih gledajući, uzmahuju batom;
oružjem i zlatom svaki se svijetljaše,
pera im za vratom vjetar povijaše.
Pred svakim jahaše konjušnik s krunicom,
190 pod krunom bijaše kićen naušnicom;
sa zlatnim su štitom sulicu nosili,
mašuć zastavicom kobilu vodili.
Tako su bujili asirski skupovi,
okolo jezdili hercezi njihovi,
bani i knezovi visoka plemena,
sluge, vitezovi poštena imena.
Svime naprčena tu kola škripahu,
noseći bremena kamile stupahu;
tu voli kasahu, tu bravi potiču,
200 pastiri zviždahu za njima i viču.
Ni šibi ni biču ne daju pokoja,
goneći optiču i puni su znoja;
mnoštva svakog soja ondje bjehu tada,
ne bješe im broja, i kola i stada.
Za vojskom ozada idaše Holoferne
koji sve obvlada mladce kočoperne.
Sve sluge prevjerne oko njegov' bijahu,
luk i strijele perne u ruci imahu;
a drugi idahu mašući pračkama;
210 i kamenje brahu u krilo rukama:
tu neki kopljima bjehu se zavrgli,
a drugi sabljama koje bjehu trgli.

Holofernova vojska sa svojim taborom.

Suknje bjehu svrgli, halje pripasali,
rukave uzvrgli, bječve potpasali;
brže bi trčali poskakujuć lugom
neg' što bi bježali jeleni pred lavom.
Njih ti bočnom stranom tu kola šticaahu,
kojano po ravnom konji potezahu;
oko njih jahahu vitezi gvozdeni,
220 koplja im se sjahu, mači naoštreni.
Jaki, otežani pastusi pod njima,
prije u boj spremni neg' poč s gusarima;
konjušari s njima pješice hitaju,
cvjetnim strukovima kape zadijevaju.
Neki ti brzaju, drugi, skut držeći,
uz konje se daju stremen hvatajući.
Sve nadvisujući, bješe među svima
on, nad svim mogućí, sjedeć u kolima,
što na svim mjestima bijahu gvozdена,
230 gornja polovina bi im pozlačena;
do neg' usađena zastava ćuhtaše
bijela i crvena, dugo se viđaše.
A on ti sjedaše oholo, visoko,
a sam pogledaše po vojsci široko;
krvavo mu oko, obraz bješe rumen,
brada već nekol'ko sijeda, trbuh nadmen.
Znojan bi uz studen, tako tust je bio
ko ovan nestrižen što se dugo krio;
bješe se povio svilenim skenderom,
240 gajtane pustio kićene biserom.
Šapka mu sa perom stajaše na čelu
te sablja sa srebrom uz bok na tijelu;
njegovu odijelu svatko se divljaše
jer dolamu cijelu zlato prosijevaše.

Kakav bijaše Holoferno.

Oko neg' stajaše vezir dvaput treći
i k tome subaše oklope noseći;
kao zid stojeći što utvrde brani
da ne mogu prijeći zvijeri ni dušmani.
Ta kola punani ždrijepci potezahu,
250 za smjenu čilani uz njih skakutahu;
u krdu bijahu bivoli hitreni,
uz vrance hitahu volovi crveni.
Otraga svečani konji su za njima,
do tla pokriveni grimiz-plaštovima,
uzde s ukrasima, žvale zlatom sjaje,
obod na sedlima pozlatu odaje;
to zlato ne taje stremen i remeni,
tkano zlato gaje potpruzi šareni;
konji obojeni posvuda su sivi,
260 samo su crveni po repu i grivi.
Ne bjehu plašljivi, već bistra pogleda,
ne bjehu mlitavi, već bijesna izgleda,
sad zada sad sprijeda skakući nogama,
plešući poreda, vrteći glavama.
Plaho ti bedrima idu okrećući,
šireći prsima a stegna stežući;
sve se upirući, reko bi letahu
tla ne dotičući, tako se dizahu.
Na njima sjedahu lovci i ptičari,
270 na ruci im stahu sokoli mitari;
hrti, psi lovčari za njima trčeći,
ko pravi čuvari dahtahu tražeći.
Pred kola tutnjeći bubnjahu nakari,
u trublje tubeći svirahu pifari;
netko u citari zvoneći pjevaše,
kralja da obdari častima htijaše.

Šest vezira i također su-
baše stajahu oko njega na
kolima.

Tu se razlijegaše sve polje s gorama
 kao da ječaše nebo sa zvijezdama:
 s takvim su bukama leviti stupali
 280 kad su Jerihona zidi sami pali.
 Od tog su bježali po sinajskoj gori
 oni što su htjeli Boga čut da zbori,
 jer kad je u gori grom s trubljom praskao,
 svuda se strah stvori, svak se u bijeg dao.
 Tko bi izrekao kakva bi strahota? -
 svud se pôd tresao od konjskog topota,
 nestade života gdje su te gomile
 od svoga topota travu pogazile.
 290 Svinje ogladnile korito puštahu,
 zvijeri se plašile, a bježat ne znahu;
 na zemlju padahu ptice sa visine
 kada vapijahu vojske iz dubine.
 Magle od prašine dizahu se gore
 kao oblačine kad potamne gore;
 i sela i dvore paljahu hodeći,
 bilo u cik zore il' danju jureći.
 Vode ne bi teći gdjeno postajahu,
 pa rijeke brodeći odmah nestajahu:
 a kad prelažahu tu mostove neke,
 300 tjedan se brojahu iduć preko rijeke.
 Sve te sile prijeke luge ispuniše
 ko što njive meke prugovi pokriše
 kada narod bješe egipatski cio,
 zbog kralja nehtješe, bič osmi ćutio.
 Tko bi tako smio hrabro ih dočekat
 kad bi ih vidio, a da neće prědat?
 Mnim da će uzdrhtat despot, car i sultan,
 te će pleća podat, ne trgnuv jatagan,
 nit će se osvrtrat bježeći noć i dan.

Poredba. Jošua s bukom i
 trubljama levita obiđe grad
 Jerihon i gradski zidovi
 sami padoše.

Poredba. Dok je Mojsije
 govorio s Bogom na gori,
 narod se prestraši i pobjeg-
 ne s gore čuši trublje i
 strašan Božji glas.

Tamo gdje zavapi veliko
 mnoštvo, ptice koje nad
 njima lete padnu, jer se
 rastvori zrak pa se ne mo-
 gu održati.

Poredba. Prugovi su ska-
 kavci koji pokriše egipat-
 sko polje, budući da Fa-
 raon nije htio pustiti na-
 rod Božji. I to bi osmi bič,
 jer im prije toga bijaše
 Bog dao i drugih nevolja,
 kojih je u svemu bilo de-
 set.

Holoferno vodeć vojsku sve silniju
 prošao je žureć cijelu Asiriju,
 noseć jaku želju da bi bez prijekora
 izvršio volju Nabuk'donozora.
 Zato bez otpora lijevi kraj obviye
 do angijskih gora zemlje Cilicije.
 Letom ognjen-zmije popali nasade
 i tu zadobije sva mjesta i grade.
 Kako se ne dade Melot, prijestolnica,
 10 pun otporne nade, tvrđe mu optica
 i tu s jednog hica uze ga, potuče,
 ko stoku posmica ljude, sve rastuče.
 Što osta razvuče, njeg'vi bjehu vrsi,
 oplijeni i svuče sve u gradu Tarsi;
 još se ne omrsi – k Celonu se vine,
 razbi i rasprši izmaelske sine.
 Tad Eufkrat mine, prijeđe Asiriju,
 sve međe tu skine, Mezopotamiju;
 20 tvrđe ko prćiju uze, polja, gore;
 zauze Siriju, zemlje joj i dvore;
 što može preore: od Mamra potoka
 pa dok pláče more sa strane istoka,
 te počev od boka Cilicije redom
 Jafata široka dok ne takneš nogom.
 Mad'jance sa sobom povede zarobiv,
 blaga sa živinom potpuno porobiv,
 svakog onog pobiv što se mača lati
 da mu stane protiv, ne hteć se predati.
 K Damasku navrati, prišav malo stane,
 30 poče žitne žgati sve dozrele strane;
 zacrne poljane kada požar nasto,
 ni krpe punane travom tu ne osta.

Ni časka ne zasta, posiječe i drva,
ni loza ne osta, ni od žila mrva;
svaku smjelost shrva, svak strahu popusti
videć da će krvav rasap ga pomusti.

Kao oblak gusti kad tmastim krilima
nebo skrije pusti, sijevne gromovima,
mornar jedra snima, vapije i hiti

40 da obalu prima i luku uhiti;
težak ljeti drhti, boji se, govori:
»Grād će mi pobiti vinograd, a bori
»i žito što gori već svoj klas podiže,
»aj! gubitak skori trud će da mi stiže!«

Čujuć da sve bliže Holoferno maše,
da ognjem sažiže, svi se u strah daše,
glasnike poslaše koji stanu preda nj,
ni tren ne postaše, već se daše poda nj.

Ne buduć mu ravan, predat se riješiše,
50 svi mu kao jedan u glas prozboriše:
»Nemoj od nas više, molimo te, tražit,
»što se naše piše tebi ćemo pustit.

»Bolje se podložit rob se učinivši,
»neg' bez glave jurit duh svoj otpustivši;
»gnjev svoj odvrativši čast će ti nositi,
»milost nam stvorivši kralj će te hvaliti.

»Drago će mu biti da mu gradi služe
»po sva ljeta siti, neg' pusti da tuže;
»tamnicu zasluže i nek umru u njoj
60 »ti što se oglušće dat se sili jakoj.

»Mi u zemlji ovoj što čega imade
»damo ruci tvojoj, župe, sela, grade,
»polja i livade i krda živine:
»to sve neka pade pod kralja svjetline.

Poredba. Kad je zao oblak i oluja, mornar se boji na moru, a težak u polju, nadajući se svaki od njih zlu: tako se svi bojahu videći silu Holofernovu.

Tako su govorili jer se bojahu da ih ne pobije kad mu se predadu.

»Blago sve baštine i sva obitelj s njim,
»i sve stvari ine, i mi sami zatim
»služit ćemo sasvim kraljevu velikost,
»samo nek nas mirnim primi tvoja milost.«

70 Bi miran i silost njima sad ne zada,
tek da ne bude prost nitko već od tada
zakona što kralj dâ i kadoder čuje
ime kralja, tada poniknuv da štuje.

Oholost da l' bljuje od ovog tko veće?
gdje li sad svijest mu je, nad Boga se meće,
a skoro umrijet će i počēt smrdjet pak,
i sve ostavit će, s najmanjim bit jednak.

80 Od kog sad strepi svak, nitko neće hajat
kad u grob nauznak prostre se on ležat;
kog će želja stiskat da vlada zemljama,
tek malo počekat – crvu bit će hrana.

Onog što sićana puka je zločinac,
stisnut će izvana kameni poklopac;
to će biti konac onog što sad stoji
misleći, taj lažac, da ga se smrt boji.

Tako ovaj koji pun je oholosti,
što se ne pristoji, nema ni milosti:
uze blaga dosti, talaca nahvata,
njima ne oprost, vojnike pohvata.

90 Svak se skuta hvata štujuć takva lika,
tolik strah zahvata mjesta svakolika:
gospoda velika iz gradova k njemu
iđahu razlika veselja čineć mu.

Svijećnjake žeguć mu, krune donošahu,
pjevahu jošte mu i tance vođahu;
tu ti mu zvonjahu gusle, leutaši,
diple udarahu, s njima nakaraši.

Htjedoše obožavati Nabukodonozora kao Boga. Pisac ovdje govori protiv takve oholosti.

Ni tim ne rasprši nemilosti svoje,
mnogim, grad potvrši, posiječe i hvoje
gdje im bozi stoje, reče: »Boga mora
100 »svi da se sad boje Nabuk'donozora.«
Spusti se s tih gora, sobalsku Siriju
prođe odozgora i još Apamiju,
Mezopotamiju prođe, pa se dade
u zemlju Idumiju, gdje palme sade,
a gdje tada pade gabalsko vladanje,
uze tu sve grade i sve im imanje;
tu stane, skupljanje vojske on čineći,
trides't dana stanje takvo tu držeći.
110 Dokle dohodeći svi se ne sabraše,
drugi put, svijetleći, mjesec se kazaše;
tankorog hođaše, kakav bješe bio
kad tu pristajaše njegov čelni dio.
Svak bi odstupio; sve što su slušali
strah je poubio, svi su se prepali;
tu su se bojali Židovi da i njim
rasap i pečali ne dođu ko inim;
da grad Jeruzolim, Holofern' kad pride
nastupom oholim, ne stare. Otiđe
ljudstvo i uzide Samarijom gore,
120 Jerihonu pride, stānu navrh gore.
I da otpor stvore, oni ogradiše
sela sva i dvore, i kol'ko mogoše
žita unesoše u grad da se slavi,
u to vrijeme loše, sluteć dan rđavi.
Knjigu tad sastavi velik pop Joakim,
brigom se zabavi, posla je svim onim
što drže Dotain, što su s Ezdrelona,
i drugima zatim: da ne sjede doma,

Pod granama kojeg velikog stabla štovahu svoje bogove.

Tu je stajao mjesec dana, dok se nije sabrala vojska.

Židovi se počеше bojati.

130 nek čuvaju droma i klance zaskoče,
kod zemnog proloma nek zavale ploče,
da ih ne preskoče sile protivničke
htijuć da rastoče zide jer'zolimske.
Bez straha i vriske sve to učiniše
što riječi istinske sijed im pop napiše;
gradom zavapiše moljenjem skrušenim,
te se poniziše svi postom nejelim.
Popovi još zatim pleća odijevahu
vrećistima oštrim, suze ronijahu,
140 djecu prostirahu prema hramu božjem,
oltar pokrivahu ozgo cilicijem.
Tad jednim vapajem počnu naricati:
»Bože, koji u svem krepost znaš imati,
»htij nas pogledati i čuj naše riječi:
»one, što skončati žele nas, ti spriječi,
»ne daj da najveći rasap stigne puka,
»puka kojeg gnječi prijetnja ljuta vuka;
»jakost tvojih ruka neka slomi toga
»i strijele i luka, što ne štuje Boga.
»Ti ne daj da tvoga grada stan premjesti,
150 »da hrama ovoga oltar bude gnjesti;
»svagdan tu se smjesti u slavu velika
»žrtva što zna mesti grijeha od grešnika.
»Vidiš li silnika što svijetom tekući
»lovi lov krvnika derući, koljući,
»i grade orući? Jeruzalem svime
»gledaj čuvajući da ne tresu njime,
»da mjesta ne prime, niti blago nam, što
»ne dv'je ni tri zime brasmo, već ljeta sto,
»i deset puta to, otkad ti tu stavi
160 »puk svoj, ni tada go kad Egip't ostavi.

Drom ili drum zove se javni put.

Bogu se počеше preporučivati.

Cilicij se hrvatski zove vrećiste.

Molitva puka jeruzalemskoga.

Žrtve: sacrificia.

Jer uzevši u susjeda posude i robu, odijeliše se od Egipta, prema riječi Božjoj, koji je slobodan jednomu uzeti a drugome dati, kao onaj čije je sve gdje god se što nalazi.

»Ni da se rastavi mile djece mati,
 »ne daj, i zadavi ne moguć gledati
 »gdjeno će vezati sve njih prežestoko,
 »bijuć otpeljati u ropstvo daleko.
 »Silan je on tol'ko kad grade uzima,
 »sve izmuči nisko i ne izuzima
 »žene, već ruzima sramnim ih podava
 »i pred muževima javno ismijava.
 »Stegni tvoja slava te što sad žestinom
 170 »nathode i lava sve sile jačinom;
 »ako im ti svojom vlašću nećeš branit,
 »tko je taj što sobom može se obranit?
 »Ti nas, dakle, shranit udostoj se, Bože,
 »njih tu ne nastanit – krepost tvoja može;
 »tebi sad se množe molbe naših suza,
 »ne daj da nas slože u toliko tuga!
 »Od mača i uza, kad si gode htio,
 »i od jakih ruka nas si slobodio;
 »ti si nas vodio prek' mora po prahu,
 180 »one potopio koji nas tjerahu.
 »Pred tobom u strahu, zbog tvog obećanja,
 »oni što tu stahu bježahu pred nama.
 »Gledaj, dakle, k nama, Gospodine, sada,
 »milost pošlji nama kakono i tada.
 »Ufanje i nada ti jesi jedina,
 »ne daj da nam vlada tko tebe ne prima!
 »Grijeh je s nama svima, tvoja milost gdje je?
 »puk jest ne uzima, »pomiluj!« vapije.
 »Pomiluj, tebi je dostojno stvoriti
 190 »milost onim što je budu ti prositi;
 »tebe će služiti duša naša, udi,
 »zakon opslužiti, ti nam pomoć budi!« –

Tako ovi ljudi vikahu plaćuci,
 dok ih muka trudi, sve Boga zovući;
 Joakim tješuci reče: »Sad kažem ja
 »da, vas slušajući, dat će Bog smiljenja.
 »Poste i moljenja samo ne pustite,
 »djelo poniženja svagdan prikazite;
 »al' se spomenite Mojsija, to velim,
 200 »i dobro vidite koga dobi i čim.
 »Pride u Rafadim Amalek kralj htijuć
 »da s narodom božjim boj bije, uzdajuć
 »da je vrlo moguć oružjem i mnoštvom,
 »te da će sve potuć na samom mjestu tom.
 »Ni mačem ni štitom Mojsij' ne dobi ga,
 »već molitve batom, i pobi ga svega:
 »pa će i ovoga zločinca pobiti
 »Bog vaš, ako njega budete moliti.«
 Počeše postiti, slušajući riječi,
 210 i žrtve činiti, stalno se moleći,
 vrećišta noseći po glavi pepelni,
 da budu, proseći, Bogom pohođeni.
 Kada ču ognjeni Holoferno glase
 da su podsjedeni puti, gorske staze,
 da židovske mase boj spremno čekaju,
 čudom zgrozi sav se, jadi ga hvataju;
 Dâ da se skupljaju amonske vojvode,
 »Kud«, reče, »lutaju ti što vrhom hode
 »čuvajuć prohode? kakva li lukavost?
 220 »mnogi li se plode, je l' im mnoga jakost
 »da imaju smjelost – protiv nas ustaju?
 »Ta zar našu hrabrost i sile ne znaju?
 »Za nas i ne haju, toliko su smjeli
 »te da nas čekaju s čašću ne bi htjeli.«

Ovo je bilo kad idahu od Egipta. Jošua se s Amalekom boraše, a Mojsije na gori moleći stajaše; kad je dizao ruke, dobivaše njegov puk, kad ih je spuštao, dobivahu neprijatelji. Oni što bijahu s njim uzeše mu pridržavati ruke, i tako dobiše Amaleka.

Holoferno se rasrdi čuvši ili vidjevši da se izraelske strane ne žele predati.

To rekav pobijeli i zubima škripnu
 i štete zaželi svake da ih stignu;
 tada glavom kimnu, a prste prstima
 splete, pa zavinu od gnuše očima.
 Svak tada strah ima gledat ga u lica
 230 dok mrmlja međ' njima, te obrazom nica
 stahu, kao djeca kad će učo: »Quitto!«, Poredba.
 kad se hvata biča i krikne srdito.
 Prva istinito Amonita glava,
 Ahior, plahovito tad mu očitava:
 »Htj da ti se dava slušat, Gospodine,
 »moja usta prava kazat će istine.
 »Ne treba tu hine da ti se iznesu,
 »niti stvari ine, nego kakve jesu.
 »Puka strane te su, što, pustiv kaldejsku,
 240 »dode tad u zemlju mezopotamijsku.
 »Za slavu nebesku Boga odabraše,
 »dok oci pogansku vjeru poštovaše;
 »u Haran se daše potom pribivati,
 »u jednog kad staše Boga vjerovati.
 »A kad pritiskati poče glad ih kleta,
 »tad puk nastavati u Egip't odšeta.
 »Četiristo ljeta tamo osta brojan
 »da nitko zbrojiti njega ne bi oran.
 »Egip'tski svemoćan kralj miran ne bijaše
 250 »što se puk pobožan širit počimaše;
 »zato ga tjeraše, rabotom prteći,
 »te on posrtaše od truda hodeći.
 »Tada se moleći Bogu sta vapiti,
 »Bog njega ljubeći Egip't da raniti.
 »A kad im seliti Egipat dopusti,
 »Bog srdžbu zahiti, nevolja popusti.

Ahiorov govor, u kojemu
 izlaže Holofernu o izrael-
 skom puku.

»Ali se razljuti kralj Egipta tada,
 »želeć ih stignuti na njih ponapada
 »e da ih savlada, kol'ko bude moći,
 260 »davši teška rada u dane i noći.
 »Ukazavši moći onim što bježahu,
 »Bog im da pomoći jer ga se bojahu;
 »na kraj mora stahu, more tu odstupi,
 »puk po suhu prahu naprijed postupi.
 »Za njima pristupi kralj svima silama,
 »more ga pokupi i pokri vodama;
 »smiješa s taljigama ljude, konje, mače,
 »koplja s zastavama, nitko ne umače.
 »A kad puk promače kroz Crveno more,
 270 »pustinje dotače od Sinajske gore.
 »Vode, što ko more gorke bjehu piti,
 »slatke se tad stvore da se mogu piti.
 »Mana sta dažditi četrdeset ljeta,
 »kruha bjehu siti jer im svagdan slijeta;
 »kom se kraju svijeta oni uputiše,
 »sela, grade, mjesta bez boja dobiše.
 »Božje sile više za njih se borahu
 »i tek izgubiše kad u grijeh stupahu;
 »kad tuđe primahu bogove, napustiv
 280 »svog Boga, Bog strahu svom tu ih podloživ.
 »Tko mrtav, netko živ robom je postao,
 »netko, sve izgubiv, plaćan je ostao;
 »al' ih je vraćao Bog u prvo stanje
 »kad je ugledao da čine kajanje.
 »Uz njegovo htjenje kralju kanaanskom
 »dadnu uništenje, i još jebusejskom,
 »i s njim perižejskom, i etejskom tako,
 »evejskom, amorejskom kraljima dakako.

290 »I kad mjesto svako što ovi imahu
 »tad svladaju lako, u miru življahu;
 »sretni tu bijahu vazda i dovijeka
 »dok ne počimahu činiti zla neka.
 »Nije svjetlost vel'ka, kružec oko svijeta
 »vremena daleka, prošla mnogo ljeta,
 »kad je s grijeha kleta puk taj nastanio
 »strane tuđih mjesta, jer je sagriješio;
 »pa se obratio Bogu svom, i njega
 »Bog je slobodio protivničkih stega,
 »i tada vrati ga, pa se opet zbude
 300 »da jer'zalemskoga grada gazda bude.
 »Oni što trud trude, mili gospodine,
 »ako grijehom blude, istraži istine,
 »jer ako krivine postoje zbog kojih
 »Bog se ne upinje da već pomogne ih,
 »pođimo naći ih, ako su zgriješili,
 »Bog će predati ih smjesta tvojoj sili;
 »ako li skrivili nisu svome Bogu,
 »svi moćni i čili njih svladat ne mogu.« –
 Tako po razlogu besjedi Ahior,
 310 al' razlog pod nogu postavi nerazbor;
 jer se čini ukor to vezirima svim,
 čudeć se da otpor može tko pružit im;
 i rasrđeni tim, mišljahu onaj čas
 da ga okrive zlim i pogube danas.
 »Tko je«, reku, »taj pas što misli da neće
 »puk onaj, vidjev nas, okrenuti pleće?
 »već na gori htjet će stati, odsjediti,
 »i bez bijega smjet će nam se protiviti?
 »koji ni hoditi, ni na konju sjedit,
 320 »nit se zna štititi, ni mač bojni nosit!

Velikom svjetlosti zove se sunce.

Zamrziše Ahiora koji pravedno govoraše; ali Bog ga ne ostavi, iako i on bijaše poganin, tada vojvoda Amonita.

»Pođimo ih sravnit ili ih poklati
 »budu li se borit; tada će spoznati
 »što se je rugati i himben Ahior
 »kada ga bacati počnemo odozgor.
 »I sav židovski dvor vidjet će da je bog
 »Nabukodonozor, što je tako svemog,
 »a ne Gog ni Magog.« – Tako se srđahu
 žegući smrdljiv rog na njega mrmljahu.
 Piše ti po prahu i u pijesak sije
 330 onaj što bahatu savjet dati snuje;
 jer taj i ne štuje nauk od istine
 što se uzvisuje u slavi taštine,
 pravdu pogrđuje, ljubi laske fine.

Gog, Magog: to su imena židovska.

Što se na prahu upiše, rasprši se; a što se u pijesak sije, ne nikne; tako je uzaludan dobar savjet koji se daje oholima, koji neće slušati kao što ovi ne slušahu Ahiora.

Pjevanje treće

Al' vazda pravedne Bog je štitit znao,
 iza smrti čedne vječnost im je dao;
 pa nije puštao ni da Ahior zgine
 kad je u zlo pao bio zbog istine.
 Veziri učine: Holoferna kivu
 dodaše vrućine, kao konju živu
 kad jurne u njivu, kada ga obodu
 te on strese grivu, požuri u hodu;
 preskače plot, vodu i potok prekine,
 10 osjetiv slobodu trči, vrata rine:
 tako ti se ritne i ova grdoba
 kad je pouzdigne vezirska hudoba.
 Dakle, u to doba Holoferno srdit,
 kad ga svlada zloba, započne govorit:
 »Ko prorok mi zborit znadeš, Ahiore,
 »da će taj puk odbit naše vojske more,

Poredba.

Holoferno govori Ahioru.

»čekajuć od gore il' u bogu nekom
 »pomoći doskore? lažeš nama o tom.
 »Iskusit ćeš sobom kako nijedan stvor
 20 »zvat se neće bogom neg' Nabuk'donozor;
 »kad im čitavi zbor bacimo pod mače,
 »mog kosira zator i tebe spopast će.
 »Zašto blijed proplače, suza te obliva,
 »ako priča, pače, nije ti lažljiva?
 »Živjet ćeš gdje živa ostane njina vlast,
 »ako l' padne kriva, i ti ćeš s njome past.
 »A da t' bude u slast: vod'te ga nek sađe
 »u taj grad gdje će čast moja da se nađe;
 »u koji kad zađe, dohvativ rova kraj,
 30 »neka ne izađe nitko živ, ni ovaj!« –
 Grad bješe novi taj, na gori stajaše,
 oko njegov' rov onaj, Betul'ja se zvaše.
 Taj grad tad držaše narod Simeona
 i njemu služaše sva strana okolna.
 Dotle moć siona stigne s Ahiorom
 da smrtnog zakona trpi s gradskim zborom.
 Kad stanu pod vrhom, tu ga zavezaše,
 nazad ruku s rukom k stablu što tu staše;
 jer im tad ne daše produžiti hođenje
 40 što s gore bacaše iz pračke kamenje.
 Tu ga, nek se penje, vezana pustiše,
 a, sišav niz stijenje, ovi odriješiše
 i k gradu odniješe. Pitahu građani
 što mu učiniše to Asirijani?
 Tu su Betul'jani, od njih dva glavnija,
 što bijahu zvani Harmis i Ozija:
 pred njima izvija sve što ga zateče
 Ahior, al' prija proplaka pa reče:

Betulija, grad koji je pod-
 sjeo najprije kad je došao
 u zemlju židovsku. Šimun
 je bio jedan od sinova Ja-
 kovljevih, čije je koljeno
 vladalo Betulijom.

Dovedoše Ahiora u Betu-
 liju.

»Ovo se zareče Holoferno srdit,
 50 »želeć da rasiječe sve vas i sve srušit,
 »mene s vama ubit, zato me prognao;
 »groze takve granit, Bog daj, na njegov' pao!
 »To je prisegao stvoriti će vam sa mnom,
 »jer sam ja rekao: Bog vlada zemljom tom,
 »i Bog vaš sam sobom da ima moć i vlast,
 »u vremenu ovom ako će spasiti vas.« –
 Kad začu puk taj glas, Bogu se pokloni,
 skinuvši kapu s vlas', u suze uroni,
 moleć da ukloni njih od pogibelji
 60 što krvnik sioni već mnogim udijeli.
 »Milost nam podijeli, o Bože gospodstva,
 »svak ti«, reku, »želi dat djela pokorstva;
 »a ona oholstva, što prijete, pogledaj,
 »rasap i ubojstva odvрати i ne daj;
 »rado one imaj što ufaju u te,
 »a za one ne haj što ufaju u se.
 »Smiri, molimo te, one što drmaju
 »silom, jer još tvoje jakosti ne znaju.
 »Brani nas u vaju tvoja milost sama,
 70 »ti što si u raju slava, dika nama.« –
 To rekav, suzama ustaviv izvora,
 počnu sa svih strana tješiti Ahiora,
 govoreć: »Ozgora što gleda, stvoritelj,
 »on svakoga stvora bit će obranitelj
 »i svih nas spasitelj, tako da još onih
 »bit će razoritelj što hlepe razbit svih.
 »I kada nas od njih Gospod oslobodi,
 »pozovi ti svojih te ovamo hodi;
 »nek ti znati godi: Bog taj uistinu
 80 »i tebe pohodi, komu znaš jačinu.«

Ahiorove riječi Betulijani-
ma.

Molitva Betulijana Bogu.

Tješe Ahiora.

Ahior ne pisnu, zlovoljan stajaše,
kao u prazninu u zemlju gledaše,
te riječi slušaše, sve jače držeći:
taj u kog ufaše da neće pobjeći.
Već sunce klizeći nagnulo je kola,
svijetli obraz hteći zamaknut put dola;
istočnog okola već šticaše stranu
noć, dižuć ozdola crnokosu glavu:
kada već poznanu Ahiora čestitost
90 k svome dozva stanu Ozijeva milost,
jer znade da blagost leži u onomu
s ljubavlju primljen gost u čijem je domu.
Sazva još k ovomu popove za društvo
da tu postu svomu pokrijepe mlohavstvo;
jela silno mnoštvo za večeru spravi,
za stolom to ljudstvo više sebe stavi.
Ništa ne ostavi što bi za čašćenje,
već s više ljubavi kaza nastojanje;
to, ovo davanje, ne sebi hoteći,
100 on uzev najmanje, a druge nudeći.
Svi Boga hvaleći, Ahiora nukajuć,
Ahiora tješeći, Ahiora gledajuć,
i njega čuvajuć neka dobrom voljom,
u Boga ufajuć, Bogu priđe molbom.
Sjedeći za stolom oni se čašćahu,
ophodeć okolo sluge im dijeljahu,
a drugi služahu vino iz bukare,
crveno lijevahu u zlatne pehare.
Što peku, što vare drugi ti nošahu
110 na čiste lopare: jedno donošahu,
drugo odnošahu, okrećuć nogama,
učtivo stupahu dodajuć rukama.

Već je bila večer i tada
Ozija pozove Ahiora i po-
pove na večeru.

Ovdje se uči kako imaš po-
štovati gosta.

Gore sa svijećama stajahu svijećnjaci,
na zidnim stijenama odsijevahu zraci;
ne čuše se tanci, nit s bukom tko zbori,
nit se u smijeh baci, nit šalu tko tvori.
Svakog želja mori čut što tko kazuje,
što tko odgovori, što li to sam snuje,
da tmina, što tu je smrtna pred vratima,
120 krvava, ne ruje i ne uđe k njima.
Raznim se riječima svega taknu tada,
al' jasno bi svima da zide od grada
zalud čuva sada na braniku stražar,
ako Bog ne svlada, uzalud je vrtar.
Zato imahu mar, ustavši na nogu,
skupiv mnoštvo tekar u tu sinagogu,
te se moleć Bogu, – moljahu ga svu noć
da im pošlje mnogu u potrebi pomoć;
on je zdravlje i moć i utočište svih
130 upalih u nemoć zbog sila protivnih.
S postelja istočnih diže glavu Titan
sjene tmina noćnih da potjera hitan;
već svijetao bi dan, i vidješe ozgor
svi, što im tu bi stan, vojske iduć uzgor:
kao presječen bor na zemlju padoše,
na glavu odozgor pepeo vrgoše.
Moleći rekoše: »Bože, pomiluj nas!
»jer evo dođoše razbiti nas danas;
»kako vidiš i znaš, pokaži sad čuda
140 »da puka tvoga vlast ne pogine tuda.« –
Uzeše oruđa, stijena puni skuti,
stupiše onuda gdje su tješnji puti,
gdje su klanci kruti među klisurama,
i gdje će, popnuti, hitat se pračkama.

Jer ne bijaše vrijeme.

Ps. Nisi dominus custodi-
erit civitatem, frustra vigil-
ant, qui custodiunt eam.
Imahu mar: imahu pom-
nju.

Isteče sunce. Titan: to je
ime sunca, koje su stari
pjesnici nazivali mnogim
imenima.
Oni što su na gori straža-
rili, vidješe kako ide voj-
ska i počеше moliti Boga.

Vojske po stranama vrvljahu ka gradu
da se pod stijenama, okolišav, nađu.
Potok niz livadu mrmoreć trčaše
pod borjem u hladu, bistar, čist bijaše:
150 i vodu nošaše da teče sred grada;
nek je spriječe sada, Holoferno reče,
tako da odsada ka gradu ne teče.
Al' još nadaleče od grada stajahu
zdenčine poveće gdje vodu crpahu
građani i p'jahu tajno je grabeći,
jer se njih bojahu da će ih zateći. –
Uspiju hodeći Amon i Madijan
šator taj doseći Holofernov izvan.
Reku mu: »Taj grad, znaj, ne ufa u ljude,
160 »gorama je vjeran, gdje mu straže blude.
»Da tvoj, dakle, bude bez otpora taj grad,
»da gradske zločude ne moraš cijenit sad,
»stavi stražu što tad kod zdenca će stati,
»ne dat im vodu kad budu je iskati.
»Tim će se predati sav narod od volje,
»il' će se raspasti od takve nevolje;
»jer njih žeđ već kolje otkad ti naredi
»da potok u polje treba da proslijedi.«
Vojvode odredi, jer mu riječi gode,
170 te im zapovjedi da čuvaju vode.
I sunce othodeć dvades'ti put priđe,
svak od njih ophodeć k zdencu svome side.
Od tada uniđe u taj grad sušina,
s bunara iziđe tada i vlažina;
u nekih dubina još vode bijaše
na čaše cjedina da se tek dijeljaše.

Holoferno odvratu vodu
Betulijanima; studence koji
bjehu pod gradom dade
čuvati.

Otkako ne imahu već dva-
deset dana vode izvana,
počeše trpjeti zbog žeđi.

Ipak svatko znaše da se neće njima
žeđ, koja ih žgaše, ugasiti svima;
nestade im slina, sahnut poče jezik,
180 s napuklim ustima problijedi im sav lik.
Skupiv se puk velik, djeca, muži, žene,
tko star, tko mladolik, k Oziji tad krene;
svak mu smjelo skrene (smjelost jad probudi)
da ga opomene stavši mu pred grudi.
»Bog«, reku, »nek sudi međ' tobom i nama
»jer nam ti naudi staviv nas sred plama;
»nemoj da zbog srama o miru ne zboriš
»prije neg' žeđama jadno nas pomoriš.
»Sad, eto, sam vidiš: trpjet ne možemo
190 »ni taj grad gdje sjediš i gdje mi živemo;
»sami sebe ćemo dati Asircima
»prije neg' budemo mrtvi sa svojima.
»U teškim časima ovoga vremena
»mi slanim kapima lakšamo bremena;
»plače brižna žena i već sad je rada
»s djecom bit robljena nego mrijet od glada.
»Lakše nam je sada smrt od mača primit,
»nego zijevat kada nemamo što popit;
»pa i uzu trpit lakše će nam biti,
200 »Boga u svem častit, pravdu mu hvaliti.
»Odluči pustiti grad i sve nas predaj,
»taj sram htij primiti, silnima nas podaj;
»na milost im sve daj, pa – il' će skratiti
»nagla smrt sav naš vaj, il' uze smanjiti.«
To rekav, cviliti u crkvi drščući
i prste lomiti počnu jadajući,
k Bogu vapijući: »Bože, sagriješismo,
»na zlo pristajući nepravdu činismo!

Optužuju Oziju da se ni-
je htio odmah predati.

Mole se Bogu ispovije-
dajući svoj grijeh.

»Grijehe mi tvorismo, s našim očevima
210 »zakon ne spunismo; a ti, što s' nad svima,
»milost nek nas prima tvoja u tom vaju,
»ne daj nas onima što tebe ne znaju.
»Prijeteci ne daju da te štuje tvoj stvor;
»bog je sam, pričaju, Nabukodonor,
»ne daj nas pod taj dvor, jer će reć puk zao:
»gdje im je nebotvor, je l' ih pomogao?«

U tugu se dao, plačljivim očima
Ozij' uzdrhtaš staše među njima,
ko taj što vjetrima strašnim progonjen brod
220 međ' slanim valima nagoni na svoj vod,
svrće korablji hod, ne kuda bi htio,
već daje jedru god kud ga je dah vio;
još se usudio tu se usprotivit,
dok je timun cio, ne hteć o školj lupit.

Tu i tamo pazit ne staje jer znade
da se s vjetrom borit i s morem imade;
garbin s bukom pade, zvižduču konopi,
sad se val prikrađe da krmu potopi.
Sve nebo poklopi oblak zla izgleda,
230 iz njega dažđ škropi, munja ga ujeda,
grom se s trijeskom reda strahotno tutnjeći,
nice pada, prěda mornar tu jedreći.

Tako ti gledeći Ozija drhtaše
pogibelj videći, al' još se nadaše;
zato govoraše, roneći suzama,
njih umirivaše ovim besjedama:
»Ne sobom, već vama pečalan sam bio,
»Bog će biti s nama, vijek sam govorio;
»i sad bih želio ja životom svojim
240 »da bih iskupio vas, i blagom mojim.

Ozija je bio tužan čuši
da će se predati; ali još se
pouzdao u Boga.

Poredba.
Ozijin odgovor građanima
koji se htjedoše predati.

»To bit neće, vidim, jer on što svijet daje
»pomoć, vazda mislim, lako nam podade.
»Ne gubimo sade ni čeljad ni stana,
»nek nitko ne pade, čekajmo pet dana,
»da gnjeva poslana Bog oslobodi nas
»i podmetnuv dlana uzdrži sviju vas;
»ako ne dođe spas, a znam da će biti,
»što ste rekli danas, mi ćemo činiti.«

250 Pristanu primiti savjet taj Ozije
i počnu moliti da im Bog hitrije
pomoć tu posije i milo pohodi,
da ih ne ubije krvnik, žeđ ne zdrobi.
Tada se nahodi Judit u gradu tom,
IVDITH
štano sve nathodi ljepošću, dobrotom,
što živjet životom odluči prečisto,
otkad zlom prilikom dobi udovištvo.
Mnogi je doisto vlastelin prošaše,
ona Bogu čisto služiti željaše;
skrovište imaše gore pod sljemenom,
260 kamo Boga zvaše samotna s ropkinjom.

Htijenju se putenom usteza posteći
i strunom pletenom vrećište noseći,
trudom se trudeći ne da tijelu pokoj,
milosti čineći općini uboškoj.
Živine velik broj suprug joj ostavi
i blaga mnoga njoj, kad se s njom rastavi;
al' ona ne stavi u to srce svoje,
već što ljube pravi i vjekovno što je.

270 Sva moć riječi moje izreć neće umjet
pobožna kako je, zbog čega prezre svijet;
iako mladih ljet', ne bješe joj para,
bî kreposti cvijet, – kći bješe Merara,

Postaviše rok od pet dana,
ako im Bog dotada ne pošalje pomoć,
da će se predati.

korijenom od stara roda Simeona,
brata Jisakara i još Zebulona;
muža dobi ona imenom Manaše,
držo se zakona što Mojsij davaše.

U polju bijaše, gdje se žetva tvori,
kad Sirij i Pase najvećma uzgori,
tu ga moć umori plamenova vrućih;

280 mrtva ga zatvori grob njegovih starih.

Triju ljeta onih šesti mjesec teče
otkad se on živih, preminuv, odreče,
kad Judita kreće, nevolje vidjevši,
što Ozija reče prijekor zasluživši,
Habrisu zborivši, Harmisu, popima:

»Što to govorivši Ozij reče svima,
»da će grad vrazima dat peti dan i noć
»ako protiv njima ne da nam Bog pomoć?

»Tko ste da ćete moć Božju iskušati

290 »i tim veću nemoć i gnjev na se dati?
»jer će se zgražati dragi Bog zbog toga,
»a ne smilovati, da bude odgoda.

»Podigoste roga, rokove tražite
»od svemoćnog Boga i milost molite,
»i tako mislite da će pomoć doći
»kada vi želite, ne kad On uoči!

»Milostive oči sada zaprosimo,
»pred njegove moći duše ponizimo;
»skrušeno molimo sad njegovu volju

300 »da lakost ćutimo odbivši nevolju;
»da oni što kolju nas svom oholoću,
»nek padnu na polju našom poniznoću;
»jer ga nevjernošću nismo oskvrnili,
»ko oci grešnošću bogove molili,

Sirij i Pas zovu se neke
zvijezde koje istječu kad
su najveće vrućine.

Već su bile tri godine i
šest mjeseci da Judita bje-
še obudovjela.

»zato su patili u ta stara doba,
»jad su navlačili mača, gladna droba;
»nama se podoba slaviti onoga –
»Abrama, Jakoba, Izakova Boga.

»Utjehu od toga čekajmo strpljivo,

310 »zla će nas ovoga spasiti milostivo,
»pa će sramežljivo početi da gmižu
»svi što pohotljivo sad se na nas dižu.

»A sad, božju hižu vi što uzdržite,
»i duše vam stižu da ih očistite:
»pristoji se, vid'te, popovstvu vašemu
»da srca krijepite vi puku našemu,
»spomen čineć njemu od naših starijih,
»kad Bog u nečemu iznevoljaše njih
»i tim iskuša ih žive l' život pravi,

320 »ima l' vjere u njih, ufanja, ljubavi.

»Abram se ne savi pod brigama ipak,
»služeć božjoj slavi osta ko lav krepak;
»a Jakov i Izak pokazaše kako
»može se biti jak i zgriješiti nikako.

»Mojsij čini tako; svak jači postade
»tko zlo trpjev svako Bogu se predade.
»Narod što ustade Boga svog kušati,
»upozna sve jade i smrt ga isprati.

»Da nas ne umlati to naše tuženje,

330 »htijmo sami dati Bogu poniženje,
»govoreć: korenje božje još je tanje
»neg naše zgrješenje i pogano stanje.

»Bog nas nije manje neg što dostojimo:
»daje nam na znanje da ga se bojimo,
»da grijeh ostavimo, da bolji bivamo,
»da ne izgubimo ono što imamo.« –

Jer bijahu odvedeni u Ba-
biloniju.

Govori popovima: Abra-
ham, Izak, Jakov.

Pošavši k njoj tamo, sluša i Ozija
 tu riječ, što ne samo da mu više prija,
 neg' ta još uzvija hvale Juditine
 340 koja im posija tu same istine.
 S popovima klikne, reče: »Sve su prave,
 »Judita, bez hine, riječi tvoje; zdrave
 »da budu države i mi, moli za nas;
 »svetost tvoje slave nek dozna svijet u čas!«
 Ona reče: »Danas, što rekoh najbolje,
 »kako zna svak od nas, od božje je volje,
 »nakon te nevolje, vidjet ćete ta stvar,
 »što misli mi roje, da je tek božji dar.
 »Sad se brinite bar višnjega moliti
 350 »da s ruku mojih par to hoće stvoriti;
 »nemojte želiti poznat miso moju,
 »na vrat' ma sjediti imate noć ovu;
 »A kad stavim nogu vani s Abrom mojom,
 »dok svršim stvar svoju, svi vi s družbom svojom
 »mol'te svetom molbom za nas oca Boga
 »i s poniznim pjevom, uz skrušenja mnoga.« –
 »Pođi, i zla toga nek tobom slobodi
 »Bog puka ovoga!« Ozija izvodi:
 »S Bogom sada hodi i gdjeđer ideš
 360 »nek te on pohodi, nek se slavom viješ.
 »I prije neg' umreš nek njegovo oko
 »dâ da gdje ti hoćeš imaš glas visoko
 »i prostrt široko i da je svud poznat.«
 To rekavši tol'ko, s popov' ma ode van
 zamišljen duboko, pustivši nju u stan.

Ozija i popovi pohvališe Juditin prijekor.

Judita im naredi da se za nju mole i da tu noć provedu izvan grada.

Oni otišavši, u sobu Judita
 svoju tad pošavši, gore ruke hita,
 luga prahovita na glavu obori,
 u vreću uvita ovako prozbori:
 »Bože, što sve stvori i vladaš nad svima,
 »kada sve zgotovi, zakon dâ svojima,
 »a mojim ocima mač kojim vratiše
 »rug, silu onima što silu činiše;
 »što obeščastiše sestru im, ti njima
 10 »zlo dao si više: žene sa kćerima
 »ostavi samima, blago razdijeljeno
 »slugama tvojima, tobom dopušteno;
 »sad molim skrušeno, Bože, tvoju volju,
 »pogledaj smiljeno na našu nevolju;
 »otпусти zlu volju, ropkinji Juditi
 »pomozijer volju želim ti spuniti.
 »Htjedni se smiliti jer milostiv jesi,
 »kad sve znaš činiti, i zlo nam odnesi;
 »desnom svojom stresisairske sile sad,
 20 »u zlo ih zanesi ko egipatske tad,
 »oružjem puk tvoj kad tjerahu sijekući
 »i svaki, krvi rad, hrlo napirući,
 »te se uzdajući u kola, u konje,
 »u silu, snujući zgazit ih pod svoje;
 »al' sa strane gornje, gledeć tvoja milost,
 »u bezdane donje pade im oholost;
 »izgubiše jakost, nitko se ne vrnu,
 »ne osta im ni kost, voda ti ih zgrnu;
 »čini da posrnu, moj Bože, sad oni
 30 »htijuć da izvru nas sa stijena ovih;
 »ti sada slomi ih, kakva je nek znaju
 »nada lažna kod svih što u se uzdaju;

Juditina molitva:

Što obeščastiše: kad je Jakov bio sa svojim narodom kod grada Salema, u zemlji kanaanskoj, Šekem, sin Hamora, gradskog poglavice, zagledavši se u Dinu, njegovu kćer, ugrabi je i odvuče u grad. Zatim je u Jakova isprosi za ženu te primi obrezanje. Ipak, trećeg dana njezina braća Šimun i Levi sa svojim naoružanim ljudima skočiše u grad, opljačkaše ga, ljude pobiše, a žene i djecu odvedoše. Dinu oteše i podoše. Kada Crveno more potopi egipatsku vojsku koja tjeraše puk božji.

»tñ se uznašaju kopljem i strijelama,
»štitom što vješaju na svojim plećama,
»i britkim sabljama i konjima brzim,
»i mnogim silama i ljudima hrabrim,
»ne znajući nad svim da si ti Gospodar,
»da si pomoć pravim, ne tko nije dobar:
40 »onom što je kadar žderat, krvi nesit,
»daj mu sili udar kojim ćeš ga slomit;
»da će hram razorit, taj se pohvalio,
»svetišta oskvrnit što si posvetio;
»krov, što je sad cio, želi on rasteći
»i mačima mio oltar tvoj presjeći:
»učini odsjeći njegove pakosti
»mačem kojim sjeći prijeti nam svetosti;
»podaj mu slijeposti, da ga obaviju
»sve moje lijeposti i zamke očiju.
»Kad riječi ustiju mojih zbore, neka
50 »snažno se zabiju u srce čovjeka,
»i ljubav bez lijeka neka ga omami,
»nek ne zna dovijeka što mu glavu rani.
»Sad smjelosti daj mi, nek srce otvrdi,
»i snaga jača mi da njega pogrdi
»te da ga rastvrdi skoro moja šaka
»i sasvim nagrdi, daj da bude jaka!
»A stvar što je takva po tebi stvorena
»pronijet će paka slavu tvog imena:
»ako može žena muža da spakuje
60 »od kog prestrašena sva zemlja strahuje.
»Moć ti ne stanuje u množini ljudi,
»nit je gvožđe kuje, brzih konja trudi;
»volja tvoja sudi, njom si vijek razbio
»sve ohole čudi, a blage štitio.

Krov: hram.

»Milostiv si bio, tihim molitvama
»vazda ugodio: ugodu željama
»sluge; besjedama puni usta moja,
»moć nek je rukama, srcu pamet ova.
»Časna kuća tvoja navijek sveta da je
70 »i narod bez broja neka te poznaje,
»svak nek te priznaje govoreć: Ti s', Bože,
»čija vlast svuda je i koji sve može.«
Ona se pomože tim svetim molbama,
noge joj se složje, uspravi plećama
i sišav stubama, Abru svoju dozva,
koja pod plahtama bi, jedva se ozva.
Ona je ne psova, već reče: »Spremi se
»i poći van krova sa mnom pripravi se!«
80 To kazav, izvi se iz vreće i vodom
po pūti umi se, namaza mirisom.
Splete glavu kosom, vitice napravi,
opravu s ukrasom uzev, na se štavi;
vrpcom ruke spravi, uši mindušama,
na noge postavi čizme s vezicama.
Ona s tim dikama, kako mi izgleda,
vrijedna s velmožama bi na sag da sjeda,
na piru da gleda svak je uz kraljice,
da je od ugleda kao i banice.
Sjaju pletenice zlatnim se žicama,
90 zvone uvojčice sa trepetljikama;
cvijeće zlatna prama po svilnoj je sviti,
u gustim slikama po skutu pirliti.
Sta tu crven biti rubin na prstima,
safir se modriti, bijeljet na prsima
i na rukavima biser, a zlačani
sjat se na bedrima pās vješto kovani.

Van krova: van kuće.

Glas vrlo štovani, al' ljepotom veći,
 što bi ko klas rani iz trave rasteći,
 il kam', što stojeći u zlatu, zlatu dâ,
 100 izvrsno svijetleći, da zlato bolje sja:
 tako t' ona doda uresu krasosti
 više neg' on poda njoj svoje lijeposti.
 I to ne bi dosti, kako Pismo piše,
 Bog njenoj svjetlosti dade draži više;
 jer sve čim odiše ne bješe od bluda,
 već svetom miriše ljubavlju posvuda:
 pa joj milost tu dâ da tko je ugleda,
 svak stane od čuda i za njom pogleda.
 Kako sebe zglada kao za pir da je,
 110 pripravi objeda: kruh, sir, kašu, ulje,
 mješčić vina skuje, svu stavi u dvanjak
 hranu i dajuć je Abri u naramak.
 Staviv na rame, pak, Abra naprijed stupi,
 Judita u korak za njom ti postupi.
 Kada već pristupi do gradskih vratiju,
 susretne u grupi s popima Oziju.
 Svi se tu uviju kad vrata otkriše,
 one korak sviju i naprijed stupiše;
 tad se zadiviše svi Judit videći
 120 gdje se lijepo njiše opravom bliješteći.
 Ljepša, mogu reći, ne bi ta što kralj svet
 vidjev je, žudeći, s dva grijeha bi sapet;
 To bijaše Bat-Šeba, Urijina žena koju, vidjevši je, David oblubi i učini da on
 pogine u borbi. Bio je sapet dvama grijesima: zavodništvom i ubojstvom.
 il ta koju, uzet željom, uze Šekem,
 zbog čeg' rasut i klet osta s njim grad Salem.
 Šekem: taj ugrabi Dinu, o kojoj smo rekli ranije, na početku ovog pjevanja.

Kako Judita dade više lje-
 pote svojem uresu nego
 ures njoj, iako je bila vrlo
 urešena.
 Poredba.

Il ta kad je ognjem vidje hladna starost,
 dva starca akoprem baci laž u žalost;

Ovo je Suzana, žena Jojakima, u koju se starci zaljubiše; ne pristavši na njihovo, oni je potvoriše, ali našavši se u laži, bijahu kamenovani. Zato i kaže: baci laž u žalost.

il nju što lukavost Amnona prevari,
 pa njemu ta podlost smrtni mač podari.

To je bila Tamara, kći Davidova od žene Maake, u koju se zaljubio Amnon, sin Davidov od žene Ahinoame. Učini se bolestan i zatraži da ga ona dvori. I siluje je. Zato njen brat Abšalom, jer bijahu od jedne matere, pozvavši ga na večeru dade ga ubiti.

Il za čije mari Ahasver lijepo lice
 130 i njome opari oholost kraljice;

Ahasver, perzijski kralj, otpusti kraljicu Vašti jer nije hajala doći kad ju je zvao. Umjesto nje odabere Židovku Esteru jer bijaše najljepša.

il kojoj lisice filistinska žita
 požgaše kad lice Samsonu smahnita.

Ovu zavolje Samson; kad je otišao ona uzme drugoga muža, a kad se vratio ne dade mu k njoj; zato on, privezavši lisicama oganj za rep, pusti ih u njihova žita i požga ih.

Il kojoj očita otajnu istinu,
 u krilo joj hita te zgubi jačinu.

To je bila Delila koja, kad joj je Samson otkrio u čemu je bila njegova jačina, uspava ga na krilu, ostriže mu kosu, a on osta nejak pa ga uhitiše neprijatelji.

Al ovih krivinu ako izuzimam,
 lijepost, ne stvar inu, Juditi pridavam,
 kojoj, još da dodam, ako nema hine,
 to što kupeć biram od pjevske taštine:
 mnim bi presto prije Apol Dafnu tjerat
 140 ako tu otkrije kod tesalskih stijena.

Pjesnici govore kako se Apolon, ugledavši Dafnu, kćer Penejevu, koja je bila najljepša u Tesaliji, dao za njom u potjeru. Ona pobježe i pretvori se u lovor.

Siringu će puštat sin Merkurijev Pan
 da ovu ugledat može gdje izlazi van;

I Pan je tjerao Siringu zbog njene ljepote, a ona, da je ne uhvati, pretvori se u trstiku.

Dijana luk peran kadno napinjaše
Cintom gorom postran', takva se viđaše.

To je Dijana, prekrasna božica, koja s djevicama lov lovljaše.

Kad borbom htijaše Dejaniru imat
Herkul, koji mnjaše da joj para nema,
ovoj lice i vrat da je ugledao,
presto bi se rvat, il bi nju puštao.

Dejaniru, kćer Enejinu, mnogi prošahu jer je bila vrlo lijepa. Otac odluči dati je onome koji pobijedi u borbi. Borio se Herkul s Ahelujem i pobijedio ga. Da je, kaže, ovu vidio, ili se ne bi borio, ili bi se odvažio da nju napusti a pođe za ovom.

150 Što bih još rekao? Paris takvu ženu
da je tad imao, predo bi Helenu,
koju odvedenu kad Grci gubljahu,
Troju podsjedenu deset ljet' rvahu.

Paris, sin kralja Prijama, odvede Helenu u Troju. Ne htjede je vratiti. Zbog toga Grci podsjedoste Troju. Deset su je godina napadali, napokon je osvojviše i razrušise.

Ako tu zastahu s Ozijom popovi
kada je gledahu zamamljeni ovi,
tog je to kog slovi moć, jer to Bog tade
gizde joj obnovi, ljepotu podade.

160 Nitko ne imade njoj ništa tu reći
i svak nazad stade da prođe, pusteći
reku: »Ti to spriječi, Bože preda naših,
»da je zlo ne gnječi od tih sila strašnih;
»Miso joj kreposnih djela ti napuni
»i milost daj da ih potpuno ispuni,
»da njen glas prepuni i zemlju i kamen
»i da se okruni sa svetima. Amen.«

Već sunčani plamen, vodeć sa sobom dan,
zvijezda jasnih znamen krad'jaše, iduć van:
bježeć u niži stan noć s crnim kolima
nošaše donjim san, ako kog tu ima.

Blagosloviše Juditu kad
je izašla iz grada.

Ljud'ma oholima, što stražu čuvahu
170 tu u ophodima, kad Judit sretahu
i kad je pitahu: »Otkud si i kamo?
i ime«, kazahu, »reci nam da znamo«,
ona će: »Ovamo od Betulije sam
»i put je moj tamo k vašim poglavicam;
»napustiv grad i hram, s životom bježim tja
»jer ću se predat vam; zovem se Judita.
»Sa mnom, evo, hita moja druga vjerna
»da sama ne skita potpuno čemerna;
»doć do Holoferna ne bran'te mi, molim,
180 »vlast mu neizmjernā da dozna što želim.
»Reći će: to volim; jer ću mu kazati
»što će bit s oholim, kako će imati
»taj grad, a nemati ni truda ni štete
»te neće stradati nitko mu od čete«. –
Kad ona isplete svoje govorenje,
taj čas svak se smete i zasta gledeć je,
čudeć se: stvorenje otkud je, od koga,
nema na tlu zemlje još tako divnoga.
Rekoše: »Zbog tvoga premudra i smjela
190 »čina od drugoga osjetit ćeš djela
»kakva si željela, kad u svojoj sviti
»gosparu vesela budeš pristupiti.
»Nećeš izustiti, a već će ti dati
»što budeš ljubiti, što budeš pitati;
»jer će dostojati: taj razum s ljepotom
»da bude imati svaku čast s miloštom«. –
Govoreći, potom svi tu požuriše,
gledeć za svjetlotom svi se pomamiše.
Kud se obratiše, hodeć među vojskom,
200 svim oči skočiše gledajući za njom.

Kako Judita razgovara
sa stražarima.

Iduć ravno stazom dođoše k šatoru,
a on je pred sobom pozva u komoru;
on, što polje, goru mnoštvom je prelio,
dodajem govoru, sve je prekrilio.
Kad ju je vidio, s prvoga pogleda
ranu je ćutio ljubavna ujeda.
Stade ko stup leda, sobom ne mićući,
očima ne prèda k njoj ih upirući:
Tako sta trnući serifski gospodin
210 Meduzu kažući njemu sin Danajin.
Uz šatore dočim koji knez je stao,
pod krovom sjenatim, svak je nju gledao.
»Takve«, bi rekao, »ako se tu goje,
»opkol'mo grad zao i što u njem stoje:
»ni bitke ni boje ne treba odbacit
»gradove pod svoje dok nećemo dobit.
»A tko se neće bīt i svagdan u boju
dobrovoljno hodit za takvu gospoju?«
Ona pored stroju Holofernu prišav,
220 što bī na prijestolju kao paun gizdav;
jer tkalac ga otkav, ne bješe mu para
u Asiru, uprav pun je bio mara
cvijeće da udara različnim svilenjem,
zlatom i ozgara još dragim kamenjem.
Kad ga s podozrenjem ugleda Judita,
k zemlji s poniženjem padne sva čestita,
naklonom oblita vješto se dodvori,
on se rukom hita, reče: »Ustan gori!«
pa joj progovori: »Budi dobre volje,
230 »tebe moji dvori primaju najbolje;
»sve moje nevolje one zemlje brinu
»što se predat boje mome gospodinu:

Holoferno je učini doći
preda se.

Poredba. To je bio Polidekt, kralj otoka Serifa, koji se okamenio kad mu je Perzej, sin Jupitera i Danaje, pokazao Meduzinu glavu; tko god bi vidio tu glavu, skamenio bi se. To pišu pjesnici. Zato se ovdje i kaže da je Holoferno stao kao skamenivši se gledajući Juditu.

Kako se Judita poklonila Holofernu.

Holoferno govori Juditi.

»i da se povinu tvoji puci meni,
»ne bi mi jačinu kušali tužbeni;
»bili bi blaženi u svem svomu dvoru,
»budać pokoreni Nabuk'donozoru.
»Tebi, dragom stvoru, milost obećajem,
»a da svom govoru uzmak ne dajem,
»znat od tebe hajem: uzrok tome što je,
240 »pustiv svoje kraje, da s' došla u moje?«
Malo bliže stojeć ona digne oči
i na tu riječ svoje tihe riječi sroči:
»Ako sm'je uz oči gospodina svoga
»ropkinja da kroči, čuj savjeta moga;
»jer gospodstva tvoga velikost ako će
»dopustiti toga, što želi doznat će.
»Uz tvoje krepkoće kralj Nabuk'donozor
»ne samo ovo će, već svijeta steć prostor.
»Ne samo taj tabor da će ga voljeti,
250 »nego još svaki stvor i zimi i ljeti;
»jer već svuda leti glas tvoje hrabrosti,
»sile ti i svijesti i svake mudrosti.
»Želim o ludosti reći puka moga,
»što tvojoj milosti ne da mjesta svoga:
»tim rasrdi Boga, on po prorocima
»prijeti da ga stoga predat tebi ima.
»Znajuć o grijesima, sada strepe strahom,
»svi u jecajima muče se uzdahom,
»oslabljeni mahom, gladom požutjeli,
260 »jezik posut prahom, jer su prežednjeli.
»Cijedit su počeli smet gdje stada hode
»i u skut ga djeli, iscrpli su vode;
»stada i njih plode klat su odlučili
»da bi kakvu gode krv njihovu pili.

Judita govori Holofernu.

»Gladom pobijesnili, hoće ispražnjeni
 »da bi sada bili sudi posvećeni,
 »zlatni i zlaćeni za piće i jelo,
 »što su oskvrnjeni da ih takne tijelo.
 »Ne sumnjaj, zacijelo stog će podlegnuti,
 270 »ko što t' vedro čelo – svi će poginuti;
 »zato odbjegnuti odlučih i tebi
 »ovdje pribjegnuti da me primiš k sebi.
 »To se zbilom ne bi da sad na njih naš Bog,
 »sav bijesan u sebi, nije digo svoj rog,
 »te u grijeha brlog s njima nisam pala,
 »jer on što je svemog htje da bih bježala
 »i da bih skazala kako će sve proći,
 »da bi t' svjetlost znala: gube božje moći;
 »ropkinja ću poći jošte njega molit
 280 »da mi kaže doći kad će dan grozovit.
 »Znak ćeš ti već dobit kad se ja pomolim
 »i kad kraj strelovit ubrzo izmolim.
 »Bit će Jeruzolim tvoj, to dobro ja znam,
 »i s pukom oholim, Bog je to reko nam.
 »A da nezgoda vam na taj put ne stane,
 »primajuć grad i hram, da pas ne izlane,
 »Bog što nebom gane posla ti ropkinju
 »da njihove rane navijestim istinu.
 »Za tu milostinju što obećaš, stvoriš,
 290 »plaću će ti silnu Bog dat, što dostojiš.
 »Pravo je da stojiš slavan nada svima,
 »da vazda zdrav hodiš, vesel sa svojima.« –
 I takvim riječima tu mu je laskala
 te na koljenima skute cjelivala:
 takva pažnja mala svinju obavije
 kad je težak valja češuć oko šije;

Poredba.

vode joj ulije i žirom je pita
 da je pak ubije i djecu napita:
 ona rokće, rita, legne uz močiru,
 300 hvata iz korita; on oštri sjekiru.
 Vesel u svom miru Holoferno tada
 riječ' ma joj dá vjeru. A oni ozada
 rekoše: »Do sada nismo još slušali
 »od jezika mlada mudrije da hvali.
 »Otkuda se svali ova jasna zora,
 »dostojna pohvali nebeskoga dvora,
 »Nabuk'donozora zovuć: sve ostavi,
 »zemlju tu i mora, ovdje vlast postavi?
 »Žene u državi nema od sveg svijeta
 310 »koju razum slavi, ljepota joj cvjeta;
 »nit koja riječ lijeta slađe kad govori
 »iz grla joj sveta kada ga otvori.«
 Gdje bjehu šatori veziri stajahu,
 govoreći gori hvale joj dizahu
 i nju ti gledahu gdje pred Holofernom
 stoji u tom mahu s Abrom svojom vjernom.
 »Bešjedom bisernom«, Holoferno reče,
 »i riječju opernom srce mi opteče.
 »Sunce mi isteče Judita kad priđe,
 320 »onima uteče od kojih otiđe.
 »Da od njih iziđe, Bog je tako htio,
 »te da k nama siđe, on je učinio;
 »još je govorio: svak od puka tvoga
 »plijen će postat cio sad od zbora moga.
 »Obećanja toga ako ispuni stvar,
 »ja ću štovat Boga za kojeg imaš mar;
 »bit će ti od nas har, častit će te naš dvor,
 »taj će ti dati dar Nabukodonozor,
 »neće ti biti par ni mnogih žena zbor.«

Hvale ljepotu i razum
Juditin.

Holoferno reče Juditi.

Pjevanje peto

- Kad te Holoferne riječi izgovori,
gledeć svoje vjerne, reče: »U komori,
»gdjeno su zatvori blaga nam skrovita,
»i tvrdi zapori, tu nek je Judita,
»što nam riječ očita, u čem laž ne vrvi,
»da će zlata sita zemlja bit bez krvi;
»i dajte joj prvi dio jela, kruha,
»što se meni mrvi, što se meni kuha.«
- Judit strese uha: »Neću«, reče, »toga
10 »da, oskrvnuv duha, ne rasrdim Boga;
»već jest ću ovoga što sa sobom nosim,
»kako da onoga, što rekoh, isprosim
»i da ga priprosim da žuri te strane
»tebi dat, što mnogim po svijetu su znane.«
On reče: »Te hrane, što ćeš učiniti
»kada ti nestane, čim ćeš se hraniti?«
- Ona se rotiti poče tu, osmjehnuv,
da hranu trošiti što donije pribjegnuv
neće sve dok dignuv ruku ne posvrši,
20 počine, postignuv što mis'o joj vrši.
Baruni, otprvši vrata od ložnice
i svuda nastrvši pokrov od svilice,
reku: »Tu sjenice tvoje su, gospoje.«
Počekav malčice, ona će: »Dobro je.«
- Najprije ovo je isprosil moleć:
molbe noću svoje da reče ishodeć,
da nitko, othodeć, njoj »Kamo?« ne reče,
ni opet dohodeć »Otkud ideš veće?«
jer za nju izreče Holoferno njima
30 zapovijed da teče vratarima svima:
da sloboda ima Abri i Juditi
samo, ne drugima, tri dana služiti.

Kako Holoferno odredi
Juditi posebno boraviš-
te i dopusti joj da može
izlaziti noću moliti se
svome Bogu.

Da se ne oskrvne jedući
ono što je zabranjivao
zakon.

- Poče ishoditi k dràgi silazeći,
k potoku hoditi vodom se čisteći;
potom ulazeći Bogu se moljaše
da, puk slobodeći, ispuni što mnjaše.
- Zatim čista staše, u sobu uniđe,
jelo ne kušaše dok sunce ne siđe;
kad četvrt' put pride da svjetlost svim daje,
40 dvor Holofern kliče jer već večera je.
- Slugu Bagou šalje da Juditi veli
nek za sram ne haje, nek se njemu seli,
i što on uzveli nek bude pristati,
a dar koji želi svaki će imati;
jer će zamjerati: žena mu u dvori',
a on mora stati da ga želja mori.
Bagoa poskori, riječ tu ponese joj:
»Vladiko«, prozbori, »pođi k sobi onoj
»gdjeno gospodin moj sjedeći počiva
50 »i želi obraz tvoj što sunce prekriva;
»zato te poziva k sebi jest i piti
»da vesel pribiva dok ćeš s njim sjediti.«
- »Kako možeš mniti«, Judit odgovori,
»te neću spješiti k njegovoj komori?
»što će mi otpori, protiv bodlji stati
»neću, niti gori reći: dolje svrati!
»Dobro mi je znati što je drago njemu:
»slatka će bivati mǎna mi u svemu;
»ostat mu u plijenu cijela ću života,
60 »jesam li mu čemu, zna njeg'va dobrota.«
- Tako riječi smota Judita, vesela
što je ta pohota Holoferna svela
već na takva djela da će leći nice,
a gradi i sela steć prvotno lice.

Kako je Holoferno čet-
vrti dan pozvao Juditu
da s njim pribiva.

Bagoa, Holofernov vra-
tar.

Odgovori Judita Bagou.

Kad spusti udice te ribu zadije
 i stežuć tunjice šibu gore svije
 ribar i još mnije da će je izvući,
 sretan da uspije hljebu smok dovući:
 tako, spoznajući gotove osnove
 70 Judita, stežući urese sve nove
 i skuta rogove, radosna pođe tad
 da ruke zgotove osnov što otka sad.
 Holoferno nju kad pred sobom ugleda,
 ljubav mu sta iznad, srce mu uspreda;
 slađa mu bi meda, al će gorkost žderat
 hladniji od leda kada bude ležat.
 Kod sebe je imat stavi za trpezom,
 a niže nje stajat čini kneze redom;
 reče joj: »Obvezom ti s' me obvezala
 80 »jer hrlim potezom doći si hajala,
 »pa si dostojala ti moje milosti
 »da ih uživala budeš u radosti;
 »sad u veselosti tu ćeš blagovati,
 »ti i ovi gosti sebi ugađati.«
 Ona zahvaljati njemu sta i reče:
 »Rado poslušati tebe ću jer steče
 »blagost i odveće tvoja sam robinja
 »te želim da kleče pred tobom sva zemlja.«
 Tad ona blagova što je opravila
 90 Abra i gotova preda nju stavila.
 Uz to je nudila njega neka pije
 te ga veselila, da se sav nalije.
 I kad se opije, zaspi i zahripi
 da bodlje popije, da više ne sipi.
 O, kojim krv kipi u žderanju svomu,
 vid'te gdje se zdipi život sad ovomu!

Poredba.

Govori Holoferno Judi-
 ti, smjestivši je pored se-
 be za večerom.

Judita odgovara.

Govorenje protiv pretje-
 ranu žderanju i pijenju.

Ne njemu samomu grijeh je naudio,
 neg jošte svakomu tko je u njem bio.
 Stog' je izgubio Adam s Evom milost
 100 koju je nosio, vrgnuv sve u žalost.
 Noa, svoju sramnost otkriv grubo, zaspao,
 obali ga jakost vina što grlu da.
 Lot kad pijan osta, ne zna s kim spavaše,
 majke, kīm bi tata, sinov' mu postaaše.
 Esav napuštaše prvorodenja čast,
 blagoslov zgubljaše očeva svojih slast,
 jer, davši grlu vlast, rad bī ispoždrijeti
 zdjele jedne pomast, neg sve to željeti.
 Božji puk živjeti o hrani s nebesa
 110 počev, sta sve kleti, obijest ga stresa;
 egipatskog mesa želeć, to ushvali,
 zato sva tjelesa Bog im smrtno spali.
 Običaj prezali Elijevih sinova
 koji su trgali meso iz sudova,
 smrću ih zakova, njem' uze popovstvo
 jerbo ne bičova to im nepodopstvo.
 Sinovi popa Elija trgahu meso onima koji su činili žrtve.
 Zbog toga bijahu ubijeni od neprijatelja, a od njegove
 kuće više nije bilo popova jer ih nije kaznio kako je
 trebalo.
 Vino i oholstvo Aleksandra slama
 tako da ubojstvo on svojim rukama
 stvori, pa suzama lica gorko umi,
 120 obuzet tugama: jer ljubljenog ubi.
 Aleksandar pijan ubi Klita, svoga vojvodu. Kada se ujutro
 razabra dan, počne pitati gdje je Klit, i od žalosti ne htjede
 jesti htijući i sam umrijeti, ali ga drugi nagovoriše.
 Kentaure pogubi Pirit s Lapitima
 jer, žderuć im zubi p'janim i sitima,

Noa se opio i zaspao ot-
 kriven. Sina Hama je pro-
 kleo jer se narugao. Še-
 ma i Jafeta, koji ga po-
 kriše, blagoslovi.
 Lota opiše kćerke, spa-
 vahu s pijanim i rodiše:
 starija rodi Moaba, od
 kojeg postane narod Mo-
 abaca; mlada rodi Ben-
 -Amija, od kojeg postane
 narod Amonaca. Zato se
 ovdje i kaže: one kojima
 bješe čaća, to jest, otac,
 učini ih mamom, to jest
 majkama svojih sinova.

Esav za zdjelu leće proda
 pravo svog prvorodenja
 bratu Jakovu. Zbog toga
 izgubi oćev blagoslov.

Ovo je bilo kad, dijelivši
 se od Egipta, idahu pu-
 stinjom s Mojsijem.

oni žene njima, što štovat morahu,
dirat počnu svima, srama ne imahu.

Kentaure, koji su s njima graničili, pozva Piritoj, lapitski kralj. Oni, najevši se i opivši, posegnuše za ženama: zato ih pobi.

Saki ponestahu kad u Kirov tabor
presiti stajahu, uz pijani umor;
kao vol u obor legnu, on navali,
učini im pomor i sve ih povali.

Saki bijahu neki narod u Perziji; kako su imali veliku vojsku, perzijski kralj Kir pobježe te im pusti tabor pun vina i hrane svakojake; oni tu sjedoše piti i jesti. Kad su bili puni, polegoše; on na njih navali i pobi ih.

130 Vino život svali Lakida, Hrizipa,
um im crnim zali ustima ta sipa;

Lakid, Hrizip, Arkesilaj: to su bili učeni filozofi, ali se podaše grlu. Jedan je, kažu, umro pijući vino, a drugi, zbog toga obnemogavši, pogibe padnuvši.

taj konac opipa Pitan Arkesilaj
i on p'jan uđipa u Haronovu splav.

Haron je onaj što prevozi duše u paklu, kako kažu pjesnici.

Toj se strasti podav Antioh mogući,
snažan baš kao lav; s kima bi sjedući,
sta ih bit pijuci; ne htješe trpiti,
u sramu budući, dađu ga ubiti.

Antioh, sirijski kralj, koji je s Rimljanima vodio rat, pijan je tukao svoje, a ovi ga ubiše.

140 Bolje mu primiti bježe smrt u boju
kad s Rimljan'ma biti dâ se u dvoboju,
neg imat na broju sto ljeta života
te kraj nać u gnoju da mu bi sramota.

Marko Antonije bijaše veliki žderač i pijanac; pobio je mnogo gradana, palaču jednog vlastelina darova svome kuharu jer mu bijaše ugodno skuhać. Pijan je bljuvao u vijeću. Obljubi Kleopatru, aleksandrijsku kraljicu, a napusti ženu koja je bila sestra cara Oktavijana i zato pogibe.

Od jela što smota, vina što ispija
nastane žestota Marka Antonija,
što Rimom razdivlja vlastelu koljući,
blago im rasija kuhar'ma dajući.

To ga potičući, Kleopatru sljubi,
ženu puštajući; tako sebe zgubi.
Kom su takvi zubi, zlobu će navući,
krepost ko plašt grubi sa sebe će svući;

Koliko zlo dolazi od grla.

pa će se privući i nesreći svakoj:

150 nemoć će ih stući, trbuh ne dat pokoj,
smanjit će razbor svoj i k tome imanje
pa će u vječni znoj doć njihovo stanje.

Drugi u smijanje past će, ovo čvši,
kazat će: zaman je, trbuh nema uši,
uzima hranu si i slasti premeće
te vina okusi i sve u se meće.

A tko se odmeće od dobra nauka,
tom se ne izmeće što se tu nakljuka;
piše moja ruka tim što svetom duhu

160 ne služit je muka veća neg trbuhu;

što nemaju buhu zloga sagrašenja.
smještenu u uhu korisna služenja.-
Nek nit govorenja sad se tamo vrati
gdje ta izrečenja stahu odmicati.

Govorenje se vraća na kazivanje priče.

Holoferno stati na noge mogaše
jedva, jer žderati za dva on htijaše,
toliko žvakaše te ga obuzme san.
Bagoa zatvaraše, zovuć sve poći van.

170 Pođoše u svoj stan svaki teturajuć,
jer ne samo jedan vrč stresoš pijuć;
redom popijevajuć zdravice redahu,
jednu ispijajuć, drugu već spremahu.

Hodom zanošahu tud ovud nogama
pa se nadnošahu kimajuć glavama;
obraz im pun plama, a na nosu para,
a sred brade prama loj se blistav stvara.

Kako su išli pijani oni koji su se častili s Holofernom.

180 Trbuh kao žara nadut se pružaše,
riječ što prosukava, jezik prekidaše;
svijesti ne saznaše, cakljahu se oči,
rug međ njim bijaše, svaki smijeh uzroči;

jer neki po ploči lupi padajući,
neki se pomoći, viče karajući,
ruku pružajući druga tu hvataše
te s drugom idući nauznak padaše;
a neki rigaše, neki se gnušahu,
neki tu ležaše, drugi na nj padahu;
a neke nošahu da ih leći stave:
tol'ko za se znahu ko tovar bez glave.
Tko bez brige prave ustegnut će grla,
190 gle vojske prljave, vidi je l' umrla
tu čast, je l' doprla zloća i grdinja
što je tu navrla da je vitez svinja.
Gledaj gdje tek tinja Holofernu sila,
kako je raščinja pohota nemila. –
Postelja je bila posred u komori,
bijela, čista svila, šareni zastori.
Na nju se obori Holofern ko greda,
zaspa mnogo gori od morskog medvjeda;
200 takva ga ugleda Judit, Abri svojoj:
»Pođi ti naprijeda«, reče, »na vratim' stoj!«
One dv'je tad u toj ložnici ostaše
s Holofernom u njoj, al tu ne zaspāše;
kraj te štale staše Abra na vratima,
jesu l' mirne straže slušati počima.
Straže s ostalima što okol bijahu
naliče mrtvima; za stolom stajahu,
ko voli žderahu, još više popiše,
bdjeti ne mogahu, straže ne činiše.
Onaj s neba više, koji svime trese,
210 pomoć svoju mniše da puku donese.
Judita zavjese postelji razmače,
srce joj se strese, bliže se primače.

Holofern zaspa.

Ruke stisne jače, k nebu ih uzdigne,
suzama zaplače i koljena prigne;
glasa ne podigne, već moli u sebi:
»Bože, daj da stigne što je drago tebi:
»stvari milost meni, krijepi službenicu,
»strah mi sav odreni, digni mi desnicu
»da svrši stvarčicu koju mis'o plodi,
220 »da bi strah u licu imali narodi.
»Sada, sada hodi, svoj grad Jeruzolim
»od briga slobodi i sav svoj puk, molim;
»rasap daj oholim što se uzvisuju,
»mir pošalji boljim što se ponizuju.
»Sad mi potrebuju sve tvoje pomoći,
»snage mi vjeruju da ću tobom moći
»u dane i noći, hvalu tebi dajuć,
»sve uz tvoje moći izvršit uzdajuć.«
Zatim, rame dižuć, na noge tad stupi
230 te nož poskidajuć tamo gdje su stupi,
trgne, kosu zdupi Holofernu jednom,
drugom rukom lupi, zakla ga odjednom.
Hropnu, trepti sobom, ležeći nauznak,
drhti ruka s nogom, sav oslabi tu, pak
izdahne; bi nejak, s vrata krv procijedi:
tako t' zgibe junak, obraz mu se sledi.
Crvic njega sredi oružjem njegovim,
shrv ženska pobijedi tog što proširi dim
da će vladat nad svim; da ni Bog, on mnjaše,
240 sa silama se tim borit ne mogaše.
Jadan tu ležaše, bez glave, kao panj,
Juditi Bog daše pomoć napasti na nj;
da trud nije zaman, da vjeru unese,
prikla ga, bi uza nj, glavu mu odnese.

Juditina molitva kad je
htjela ubiti Holoferna.

Kako ga je ubila uhva-
tivši ga jednom rukom
za vlase, a drugom ko-
ljući.

Abri riječi strese: »U vreću zatvori!«
Sama se uznese, plašt s odra obori
odvaliv trup zgori, kakono već znahu
svaka van se stvori, ko moleć hodahu.
Noge im kidahu, prodoše sav tabor
250 premda znoj imahu, obidoše prodol.
Kao kada sokol uhvati lovinu
te se vine nad školj, sjedne na visinu,
ne pustiv živinu lovljenu s nokata
dok hrid ne dovinu i gnijezdo svog jata,
hrlo kril'mi hvata, da se napitaju
ptići duga vrata što gladni čekaju:
tako t' ne sustaju nit sjede te dvije
dok ne ugledaju na zid noćobdije;
rub svaka obide, pred vrata gdje će stat
260 Judita najprije vikne napevši vrat:
»Otvorte, otvorte grad jer Bog je s nama,
»otvorte, tu je sad sa svojim silama,
»pomogo je nama, ukazavši krepost,
»rasap lopužama, nama dade milost.«
Prime ih uz hitrost, stražari pođoše,
iznenadnu radost popov'ma rekoše,
i svi se stekoše, Judit ugledaše,
svjetiljke snesoše jer još noć bijaše.
Judit gore staše, al bijaše gromor, –
270 svak se tom čuđaše što je tu svaki stvor
došao na taj zbor, – ona znak načini
da šute i govor čuju što učini.
Svak uši napinji, svak sta umuknuvši,
ona će: »Ponizni budte poniknuvši,
»jer Bog uzdignuvši tog što mu je predan
»pobi presjeknuvši tko mu nije vjeran.

Poredba.

»Onaj što je bijedan na nas napadao,
»tude krvi žedan, svoje je dopao;
»vaš je Boga zvaog glas, Bog rukom mojom
280 »njega je zaklao noćas pravdom svojom.«
Tad, uhvativ rukom, s vreće uze glavu,
ukaza pred pukom strašnu, svu krvavu,
zaklanu ko bravu: »Evo«, reče, »šije
»što je svu državu htjela da razbije.«
Pa krpe razvije: »Evo krzno«, reče,
»na kom p'jan umrije, gdje mu krv isteče;
»tako hladan kleče, kad od jedne žene
»smrt ovakvu steče, Bog pomognuv mene,
»on koji sve rene, što moga poštenja
290 »čuva da ne vene ni zbog kog zgrešenja;
»dâ mi povraćenja, da sebi dobitak,
»vam' oslobođenja, da i dobar žitak.
»Njemu, dakle, u znak hajdmo zapjevati,
»žrtve palit u zrak, zlobe pobacati,
»prave slobađati: to će bit mu dike,
»vječno će mu sjati milosti odlike.«
Vidjev puk kolike lijekove donio
Bog je, protivnike k tome uništio,
svak se poklonio, njemu zahvališe
300 slaveć mu tron mio, Judit pohvališe.
Ozija još više od veselja suzi,
radosno uzdiše videć konac tuzi.
Ko taj što upuzi u luku već spreman
da ga val pogruzi, jer je vjetar bijesan,
raduje se sretan što ga smrt ne liže,
misleć na spas tijesan što jedva dostiže;
hvalu Bogu diže jer ga ne poklopi
more i ne stiže što mnoge potopi:

Kako se Ozija razveselio.

Poredba.

tako ti međ popi bi vesel Ozija
 310 te ovu riječ sklopi: »Bogu nek sve sija
 »jer nam se nasmija i moć ženske desne
 »on svojom zagrija, vragu glavom tresne.
 »U noći i u dne nek je vazda s nama,
 »tuge, misli trudne nek su za plećama,
 »a ti s' međ ženama blažena, Judita,
 »branjena si sama od Božjega štita.
 »Njegova zaštita ruku ti upravi
 »na smrt tog što hita da svijet u strah stavi;
 »tako te proslavi da će t' hvale dati
 320 »u svijeta državi svi što budu stati.
 »Prije će plivati k vrelu riječne pjene,
 »po moru plutati sve preteške stijene,
 »i zrake sunčane na istok zahodit,
 »nego što će cijene tvoje prestat slovit,
 »jer se hrabro borit ti nisi štedjela
 »za puk oslobodit od tog pogibelja;
 »platit takva djela nećemo ti moći,
 »nek ih plati velja sila što svud kroči.«
 Kad on sve to sroči, od ljudi što stoje
 330 usta svak otkoči, svi reku: »Tako je!«
 Tu dozvan tada je i Ahior, jadan
 al blag jer od svoje muke ne bi svladan.
 Judit će mu: »Taj dan Bog od Izraela,
 »za kog ti da moćan spasit nam je tijela
 »reče, znaj mu djela: prikla vrat na momu
 »dlanu, ko vlas s čela, nevjerniku tomu;
 »a da vidiš komu: evo glava toga
 »u oholstvu svomu što pogrdi Boga,
 »a tebe on stoga reče da će zgubit
 340 »kad puka ovoga klat bude i robit.«

Ozija govori puku i Juditi.

Kako se Ahior prestrašio ugledavši Holofernovu glavu te kako je primio židovsku vjeru i živio u Betuliji sa svojom obitelji do smrti, videći moć Boga izraelskoga.

Ahior uz ushit smeten, ugledavši
 glavu što ga ubit htje, tu ga prognavši,
 i ne počekaš, prestrašen ponikne,
 kô taj kog napavši lav, isti čas drekne.
 Kad se digne, klekne pred njena koljena,
 pokloniv se, rekne: »Pri Bogu s' blažena,
 »kog milost poštena po tebi nas štiti;
 »moć mu nebrojena svud će se hvaliti
 »sred svijeta golema, kud će te slaviti.«

Pjevanje šesto

Judita im reče: »Čujte, što govorim:
 »Bog će nam još veće milosti dat zatim;
 »glavu kopljem jednim nabodite sada,
 »namjestite je s njim gore navrh grada.
 »Ne bojte se jada: kada dan isteče,
 »kroz vrata svi tada nek s oružjem zveče,
 »al nek se ne kreće od grada u polje
 »nitko, nek ne šeće s mjesta prema dolje
 »dok oni ozdole vas će primijetiti,
 10 »k šatoru što bolje svi će pohrliti,
 »u štite zvečiti da bude čovjeka,
 »koga probuditi neće dovijeka.
 »Vidjev ga bez lijeka, bez glave ležeći,
 »gdje ih krvav čeka, strah će ih presjeći;
 »kad budu bježeći te ih vi vidite,
 »smjelo se hiteći na njih oborite.
 »Tad ih napadnite, jer Bog što htijaše
 »da ih vi gazite, dat će im zle paše;
 »prisjest će im čaše što su sinoć pili,
 20 »zginut će im baše, vi ćete stat čili.

Kako je Judita naredila da satru vojsku.

»A kojoj se sili Mezopotamija
»dala da je cvili, i sva Cilicija
»i još s njom Sirija, nju ćete vi sada
»rastjerat da svija nogama od jada.«
Kako reče tada tako poslušаше
i Ahior kada vidje moć kom maše
Bog, kojom svladaše, poganstvo ostavi
u kojem bijaše, primi zakon pravi;
30 srcem, riječju stavi Boga poštovati,
njega ne ostavi, dâ se obrezati
i tu stanovati s obitelji svojom,
sveto živovati navijek u gradu tom.
Vidiš li da u kom biću Bog se smjesti,
da ga tresne i grom, on će sreću sresti,
ustat će i sjesti, teže će nevolje
skoro ga navesti na spasenje bolje.
Danica već školje zrakom odijevaše
i crveno polje suncu prepuštaše;
40 sunce podizaše tad svijetlu glavu van,
već posvud svitaše, već nastajehi bijeli dan.
Na kolac uspravan na kuli tikva stâ,
u tren napustiv stan s oružjem družba sva
jatom kroz vrata ta ruknu s bukom na dvor;
trumbetač zapraska prema vojsci ozgor.
Vojskom prođe gromor, potrče k šatoru,
a oni uz šator dođu pred komoru;
oružjem zaoru, Holoferna uzbunit
hteć, jer po zaporu ne smjedoše lupit.
Zalud bješe bućit, on se ne probudi:
50 to ih počeh mućit. Siđu glavni ljudi,
vrataru, da zbudi njega sad, rekoše,
ćut što on prosudi vojvode dođoše,

Ahior se obrati.

Ućini se dan.

govoreć: »Siđoše miši s zakutaka
»te nas zatekoše vojskom od pješaka.«
Bagoa uskaka, udre u dlan kapom,
tu poslušne paka, mneć spava s Juditom.
Ne ćuvši za svitom šušnja ni govora,
zadjene plašt prstom, razmakne zastora:
60 ugleda trup zgora gdje leži bez glave,
a pod njim je kora postelje krvave.
Zavapi i plave haljine raskine,
s brade pahuljave išćupa sjedine,
pa se u trag vine, plaćan trći motrit
tajne sobe njine, gdje stajaše Judit.
Ne našav je, hitit počeh, van istećeh;
trćehći sta vapit: »Jedna žena«, rećeh,
»Židovka, ispećeh zamku u tom dvoru,
»sramno je prepećeh Nabuk'donozoru.
»Uđoh u komoru: Holoferna propada
70 »na postelji goru, bez glave je sada.«
A asirski kada bašeh to ćujahu,
svakog krik savlada, svitoh derat stahu.
Svi se tu strašahu, ko taj kom su vali,
zbiv gavun u mahu, kormilo slupali;
garbin ustreptali jedrom vije, huhćeh,
pijesak s morem nali, on od straha drhćeh:
takvim strahom dahćeh jadro srce ovih,
plaćeh i vapaj bahćeh i obide ih svih;
nema krvi u njih, vidjev gore dio
80 udâ Holofernih, strah ih je probio.
Mrmor je svud vrio, sve se poremeti,
metež nastajeh cio, svak u bijeg poleti.
Ko kad sokol leti, u nebo se vija,
jato ga osjeti, u šir se razvija

Kako vratar Bagoa zavapi ugledavši Holoferna bez glave.

Poredba.

Kako se vojska prestraši i počeh bježati.

Poredba.

i što brže sviđa, naprijed se nadima
jer ga strah probija, dušu mu uzima:
tako tada njima bojazan vladaše
pa se po poljima oni rastrkaše.
Svak se tu bojaše, jer Betulijani
90 s oružjem ustaše nad njima u strani;
vidjevši da bani asirski zbjegoše,
oni s gornjih ravni vikom se stekoše.
Stižuć ih, bodoše mnoge štipačama,
mnoge posjekoše po pleći sabljama;
mnogi što šumama na konj'ma bježahu,
pob'jeni pračkama ležahu u prahu.
Netragom nestahu; nikad takve sile
u toliku strahu, mislim, nisu bile
100 kud god su hodile, nit su tako male
moći nekog zbile i lakše tjerale.
S gradov' nek se svale, Ozija objavi,
sile im ne male da rulja zaglavi,
da se zaustavi na svim putevima,
a mač nek se stavi ko vijest po mjestima.
To bi u pismima, i kad pročitaše,
od mjēstā što ima svih tu se strčaše
te ih protjeraše, derući, bijući,
sve do na međaše njih tako stižući.
Što dolje idući ti od Betulije,
110 bjehu čuvajući taj grad malo prije,
u tabor kasnije upali su pusti
robu, tko što umije, grabeć svake vrsti.
Ko vinograd gusti kad je sve sazrilo,
ako ga ne čuva pudar i strašilo,
jato bi pokrilo čvoraka i tade,
kad se nasitilo, bez grozda ostade:

Ozija posla glasnike i pi-
saše pisma u mjesta da
tjeraju vojsku koja bježa-
še.

Poredba.

tako svak odzade rame nakrcavši
put grada se dade, tabor opljačkavši;
za njima prignavši što gonit mogoše
120 ti, što vojsku zgnavši, s pobjedom priđoše.
Tu blago snesoše od asirske sile,
tim što još dođoše bi sveg na gomile;
nikog ne ucville, svi bjehu bogati,
iz zdjele pretile počnu blagovati.
Počnu ispijati, Boga uzdižući,
i veseli stati, redom kazujući:
gdje tko dostižući koga je ubio,
gdje kom pritičući put je zaskočio.
Bože, što je bio zloća i silina,
130 kakve slave dio i hvale visina,
pa kako izlinja prebiv se na pola!
Tako Bog načinja sva bića ohola.
Sva mjesta okolna činjahu veselja,
posred svetog stola kla se telad velja;
cvijeća i zelenja tla su natrusili,
borova i jelja zidove prekrili;
u trublje trubili, u bubnje bubnjali,
u svirke svirili, citare lupali;
hvalu Bogu dali pjesmama pojući,
140 tance su igrali svijetlila žegući;
hvalu još dajući djelu Juditinu
kim pobjeđujući skupiše ljetinu;
gradi uistinu riješiš se strave
znajuć jer su svi tu mogli da zaglave.
Tu Joakim, prāve, pop Jeruzolima,
snese mokre trave isopa, kojima
nečist skine njima što se oskvrniše
uzev halje tima koje poubiše.

Kako iz Jeruzalema do-
doše popovi i hvaljahu
Juditu.

Jer prema zakonu oskvr-
nut bijaše onaj koji bi
taknuo mrtva čovjeka;
pop ih je čistio škropeći
ih vodom u kojoj je bio
pepeo crvene krave, mo-
čeći u njoj isop.

Za njim ti štoviše popova dođe zbor,
 150 s njim idući stiže Betuliji pred dvor;
 kad siđe odozgor Judite pojava,
 svačiji je govor hvalom podgrijava.
 Rekoše: »Ti slava si Jeruzolima,
 »naša radost prava, ponos domovima;
 »u tvojim njedrima muško srce bješe,
 »tvojim hrabrostima mjesta oživješe.
 »Sve se to zbit htješe jer čistoću tvoju
 »Bog milo uznese, dâ ti milost svoju.
 »Vjerna u pokoju ti mužu ostavši,
 160 »i u svetih broju, prvi ti umrijevši.
 »Bog, tebe zazvavši, skide s nas bremena,
 »tebe odabravši, proslavi t' imena:
 »tim blagoslovljena bit ćeš po sve dane
 »i vječno blažena u sve rajske strane.«
 Tako svi porane da bi je slavili
 i darove dane Bogu priložili;
 što su ujagmili Holofernja blaga,
 k njoj su prinosili, ona Bogu dâ ga.
 Sad stihova snaga mojih nju hvaliti
 170 slaba je i naga; ipak iznositi
 neću ja štediti hvale kako mogu,
 jer se načuditi djelu nje ne mogu.
 Smjelost svoju mnogu pokaza Debora
 kad razbi u stogu vojske kod Tabora,
 al čast toga stvora podijeli s Barakom
 i s ljud'ma svog dvora što bjehu dijelnikom.
 Debora, proročica, i Barak, sašavši s gore Tabor s deset
 tisuća sinova izraelskih, razbiše veliku silu vojske kralja
 Jabina od Kanaana, pred kojom bijaše Sisera.
 Jaele još pri tom svi se dive sili
 jer kralja kanaanskog Jabina ucvili

Vidi dostojanstvo udo-
 vičke čistoće!

Pohvala Juditinoj smje-
 losti i hrabrosti.

180 kada se usili Siseru ubiti
 što mu plijen mili znao je nositi;
 al' to učiniti sama, a samomu,
 čavao zabiti već prestrašenomu,
 lakše je neg tomu što stojeć međ svojima
 priječaše svakomu da će vladat svima.

Sisera: on sam bježeći pribježe k Jaeli koja, kako bijaše od
 puka izraelskoga, čineći se da će ga skriti, pokri ga pa mu
 zabi jedan čavao u sljepoočicu i ubi ga.

Stog diku još ima ona koja Sibū
 svojim savjetima ubi kao ribu:
 U Abelu šibu gradu su čekali
 i, buduć u glibu, tim se slobadali;
 Smrt tako povali jednoga od mnogih,
 190 hvalu njoj su dali što na to svede ih;
 koja međ više njih sama vođu ubi
 i potamani svih, kol'ko slavnija bi?

Pallas smjela ne bi, a niti Dijana,
 prizvavši još k sebi sa strijelom Peana;

Pallas se opisuje naoružana jer govorahu da je božica
 boja; za Dijanu govorahu da je božica lova, zato se opisuje
 sa strijelama. Pean ili Apolon, njen brat, također nosi
 strijele.

nit ona Trojanka što kralju nos srubi
 sasvim očajana jer joj sina ubi.

Ovo je bila Hekuba, žena trojanskoga kralja Prijama,
 koja, praveći se da će nešto tajno reći Polinestoru, tračkom
 kralju, odgrize mu nos; jer on bijaše pogubio njena sina
 Polidora, koga je njemu Prijam, bojeći se, bio poslao s
 velikim blagom. Kad Grci podsjeđoše Troju i kad Troja
 propade, on ubi Polidora da bi sebi uzeo blago koje bijaše
 donio.

Ni te što do zubi muških četa stahu,
 jake kao dubi, hrabro se nošahu,
 na konj'ma ježdahu bez sasa desnoga
 200 gdjeno pritiskahu koplja bodežnoga:
 ne bi smjele toga u obraz motriti,
 a smjela je koga Judita ubiti.

Naporedio muškim vojskama stajahu Amazonke koje, da
 bi mogle bolje vladati kopljem, odsijecahu desnu dojkū.

Siba se pobuni protiv
 Davida hoteći gospodo-
 vati. Davidovi vojvode
 opsjedoše ga u Abelu.
 Da se grad ne bi razoro-
 rio, jedna mudra žena
 dade mu odsjeći glavu,
 baci je njima niza zid; za-
 to se vojska podigne, a
 grad ostade slobodan.

Kojoj Hipoliti, Pentesileji toj
može se saviti kruna kao ovoj?

Hipolita i Pentesileja bile su poglavice Amazonki.

Nije slavi takvoj ravna ta što, kada
na granici svojoj Babilona grada
ču da sobom vlada, da joj se odmete,
dok ga ne savlada kose još ne splete.

210 Nit one dok klete napadače koje,
sustignuv im pete, mačem ne osvoje –
kod Sarmata to je zakon imo biti –
ne mogahu svoje muže zaslužiti.

Sarmati bijahu oni koji nastavahu ušće rijeke Tanaje, a s kojima i žene vojevahu: one ne bi mogle steći muža dok svojom rukom ne bi ubile neprijatelja. Takav bijaše zakon.

Nit one što bñti Pira će, rekoše
ili izginiti pod Spartom htjedoše,
pa ne otiđoše od nje, nego Pira
i one stukoše boreć se bez mira.

Spartanci ili Lakedemonjani, videći da će ih podsjesti kralj Pir, htijahu žene poslati na otoke; ali one ne htjedoše, hoteći da i one brane grad ili da s njim zajedno poginu; i tako se borahu da ih on ne mogaše osvojiti.

220 Ni one od Cimbra protiv rimske sile,
što sebe iz hira tada su ubile
i ne prihvatile živjet pod tuđima,
već su tad hodile u boj sa svojima.

Ni ona što prima od Meleagra čast
jer prva međ svima prostrijeli prascu mast,
prascu što svaku slast kaledonskih gaja
takvu imaše vlast – kvarjaše bez kraja.

Ovo je bila Atlanta, kći arkadijskoga kralja Sheneja, koja s Meleagrom i drugim grčkim gospodičićima, napadnuvši u Kaledoniji divlju svinju, ustrijeli je prva; i kad je ubiše, Meleagar je njoj presudi.

Sve to da se zbraja, Juditine hvale,
s tim kad ih se spaja, reć ćeš: te su male,
za njom su zastale kao za hrtom zec,
za sokolcem galeb, za sunašcem mjesec.

Ovo je bila Semiramis, kraljica Asirije, koja plećući kose ču da se Babilon od nje odvrkao: druge kose ne splete dokle ga opet ne osvoji.

Cimbri se sada zovu Flaminzi. Upali su u Italiju i učinili veliku štetu Rimljanima. Razbio ih je Marije. Žene koje bijahu s njima ubiše se da ne padnu žive u ruke svojih neprijatelja.

230 Njina slava tu već po zemlji romoni,
zemljom samo puzeć, nebo joj se kloni;
Juditina zvoni i visoko gori
gdje je sama skloni, gdje anđelski kori,
gdje su rajski dvori, Kerubin, Serafin,
gdje su svetih zbori i Bog i božji sin,
gdje svijetli vječni čin, radost bez pečali,
gdje nije kraj ni fin dobru joj i hvali.

Vi što ste iskali ovog svijeta slavu
što ste nastojali steć sluga zastavu,
koji, dižuć glavu, vojske ste vodili
i svijeta državu poda se podbili,
240 što ni svojoj sili, ni svog blaga zbiru
broj niste pojмили, živeći u miru
i raskošnu hiru: vid'te je l' dika ta
ravna tom okviru što Juditu hvata?

Ona se sada sja, vi ste u tamnosti,
nju radost obasja, vi ste plačni dosti;
ona je u milosti kralja nebeskoga,
vi ste u pakosti đavla paklenoga.

250 Tako se svakoga slava brzo smijeni
tko napusti Boga, svijet ljubi i cijeni;
al tako ne ocijeni Judita presveta
pa joj Bog namijeni bogata uzleta,
te da po sva ljeta i da po sve vijeke
njena hvala cvjeta, da joj dikâ jeke
nose mora, rijeke, od zemlje svaki klas
i sfere daleke gdje vjernikâ je spas.
Svaki, dakle, od nas mora nju slijediti,
počnimo već danas pobožno živiti:
260 moliti, postiti, ponizit dušu i pñt,
kostreti nositi, gizdav odbacit skut;

Protiv tašte slave.

čistoće držat put, tijelu ne dati slast,
već vazda truda prut, da nam slomi napast;
u svem Bogu dat čast a ne moći svojoj:
jer Duha Sveta pomast pomože vazda njoj.
Utješjenja pokoj dijelit ubogima,
prostiti nepokoj uvreda mnogima,
i svim nemoćnima pomoći ne kratit,
i svima moćnima s ljubicom se obratit;
ljubav ljubavlju platit, ljubavlju oholost,
270 za zle Bogu vapit da im dade krepost,
ljubit istinitost, laži se oprijeti,
a ufanja slatkost nikad ne zatrijeti:
to bjehu uvjeti pod kojim Gospodin
Juditu uzeti htjedne, kako velim,
po njoj da zgasi dim Holoferna ljuta,
slobodu dade svim što čekahu pruta.
Koji ni srkuta nemahu što piti,
lica suha, žuta počeše dobiti:
po njoj ih nasiti obilja mnogoga,
280 po njoj ih nakiti blaga još svakoga.
Svi puci se stoga počnu radovati,
ona, hvaleć Boga, radosno pjevati;
koji htješe stati, uši tu napeše
pjesmu joj slušati, riječi im zapeše.
Ovo pjesma bješe što poče zboriti:
»Svim jezik nek pleše, počnite hvaliti
»Boga i slaviti, nek vam bubnji zvone,
»u kitare biti, nek psalmi romone.
»Bog je zatro one što rat podigoše,
290 »dao je poklone tim što uzdahoše;
»pobit nas dođoše Asirci u četi,
»ali ne stigoše, Bog im se osveti.

Kantik ili pjesma Juditina.

»Dôce i goleti bjehu prekrilili,
»izvore s vrleti bjehu zavalili;
»požgat su prijтели sela naša i stane,
»žene s djecom mnili vuć u svoje strane,
»drugim dati rane, sve smrtno sijekući;
»al Božje obrane slome ih tukući,
»krvnika dajući a pod vlašću žene,
300 »sile im htijući da budu smetene.
»Zato ti spletene bjehu mnogim strahom,
»razbite, bijene, krv smiješase s prahom,
»one što s bahatom bjehu nastupile,
»nisu s ovim gradom bīt se usudile.
»Holoferna bile nisu mnoge ruke,
»nit ga zaskočile vojske stežuć luke,
»ni panji ni kuke divova hrabrenih,
»nit mačeva buke bojnika biranih,
»već halja svećanih Judit, kći Merara,
310 »mīsli Bogu danih, pogledom što vara,
»skine ona stara udovna tamnila,
»stane joj ozgara zlato, biser, svila.
»Rumena i čila lica si učini,
»pođe kao vila: tako ga prehini,
»srce mu opčini i njegovu glavu
»zakla kao svinji ili kao bravu.
»Čut bi kao lavu krik kad su plakali
»bježeći u travu kad su moji sašli,
»što su ih gonjali kao skota ljuta,
320 »sto tisuć su gnali četristo sto puta.
»Bog ih tako spūta te oni bježahu
»s tabora rasuta, naši ih stizahu,
»naši ih derahu, oni strahujući,
»naši ih sijecahu, oni ne rvući.

»Zato sad pojući kaž'mo u radosti:

»Bože svemogući, velje si kreposti!

»Tko s tvojom jakosti može da se bori?

»sve ti od strahosti strepi, jer sve stvori.

»Ganut se je gori i zemlji cijeloj

330 »kad ti odozgori srdit gledaš ka njoj;

»onom što zna strah tvoj, boječ se zgriješiti,

»ti ćeš dati pokoj, ti ga uzvisiti.

»Oni što prijetiti narodu budu mom,

»ti ćeš ih suditi, satrt rukom svojom;

»past će moći cijelom, u žar ćeš ih stavit,

»bit će hrana onom crvu što je nesit.«

Tad puk poče hitit u Jeruzalem poći

Bogu se poklonit što ih htje pomoći;

hteć što prije doći, putem svi žurahu,

340 došav, u hram proći kroz vrata nagljahu.

Žrtve tu paljahu gore na oltare,

zavjet ispunjahu prikazavši dare;

redom bjehu žare gdje se umivahu

i tamjana pare posvud se viđahu.

Mirisi vonjahu, zvonjahu psaltiri,

popovi pojahu, otpijevahu miri;

sjahu kandeliri zlatni, sedmostruci

i bijeli dupliri kao čisti luci.

Davši zamah ruci, koljen'ma klečeći

350 klanjahu se puci Gospoda hvaleći;

družba veseleći mnogu čini radost

jer, s tminom živeći, slađa im bi svjetlost.

Juditina milost oružje sлагаše

Holofernja oholost kim se oružашe,

što joj ga davaše njen puk kad u gradu

s plijenom jahaše, vesel gladeć bradu.

Žrtve paljenice zovu se
latinski holocausta.

U hramu nek dadu tu, reče, čast Bogu

i k tome dodadu krzno na kom nogu

prostrije taj što mnogu oholost ostavi

360 kad ona nebogu glavu mu rastavi.

Tri mjeseca slavi puk Jeruzolima

i jelom se bavi; Judita sa svima

vrlo veselima blagdane radosti

čini, jer već ima pobjede milosti.

Potom u naglosti svi se razidoše,

koji bjehu gosti svak k svojim idoše;

al prvo pođoše Judit otpratiti,

od nje otidoše štovani i siti.

Ona poče biti po svijetu slavljena,

370 počne se častiti ko nad sve nošena;

vazda svišta njena udovske čednosti,

otkad muža nema, bi joj na ličnosti.

Do stare starosti živje u poštenju;

Lahezis mučnosti ču tad u pređenju,

Kloto u vraćenju, Atropos prestriže

kad njenu življenju sto pet ljeta stiže.

Grob je sada stiže gdje muž joj bijaše,

van se ne podiže otud gdje ležашe;

duh se radovaše što tijela tamnice

380 izbavljen idaše gledat božje lice.

Puk obrazom nice plačan na grob zuri

govoreć: »Danice svjetlost nam odjuri,

»koje glas požuri slavan po svijetu svom,

»smrt je dokusuri, u grobu je ovom.

»Ta što bješe sobom dostojna živjeti

»za posljednjim danom vjekova na svijeti,

»ajme, al vidjeti nitko je već neće,

»nit s njom zborit smjeti: okrene nam pleće.

Ovo su one tri koje pre-
du naš život. Lahezis se
tumači kao ždrebnica, jer
pomiče ždrebove našeg
života potežući žicu.
Kloto je vrtica jer vrti
vretenom sučući tu žicu.
Atropos znači: bez od-
vratanja, jer se nikakvim
mitom ne može odvrati-
titi da ne učini kraj na-
šem životu prerezujući
tu žicu. Ove tri označu-
ju tri doba našeg života:
vrijeme koje će biti, ko-
je jest i koje je bilo. Ko-
je će biti, žicu isteže;
koje jest, vrti je ili suče;
koje je bilo, već smota-
nu žicu reže čineći sve-
mu kraj. Ovdje se zato
kaže da su već bile
umorne predući Juditin
život, jer je ona dugo ži-
vjela: sto i pet godina.

Kako je puk oplakivao
Juditinu smrt.

»Utješit se neće, Judito, za tobom
390 »puk, jer ti ga veće nećeš uzet sobom:
»zastrta si grobom, mi suze lijevamo,
»ub'jeni smo tugom, što ćemo ne znamo.
»Bila si nam, znamo, utjeha pečali,
»a sad skapavamo bez tebe ostali;
»svi smo evo pali ko srezani bori,
»veliki i mali vape ti: 'Otvori!'
»Otvor' i zatvori ti nas u grobu tom,
»neće nam pomori gorki biti s tobom,
»bez tebe u gorkom žiću je življenje,
400 »u plaću svak je svom, nema utješjenje:
»izgubi učenje svake riječi prave,
»izgubi dičenje svake s tobom slave;
»ajme, al bez glave, ostasmo mrzli trup,
»srce jadi dave, ostasmo preb'jen stup.
»Ajme! tko tako tup i tvrd će živjeti
»da, dok ga siječe srp, neće procviljeti
»ili zatrijeti pečalno tuženje?
»Gdje ste nam savjeti, gdje si nam poštenje?
»Gdje si urešenje, gdje si naša časti?
410 »gdje si uzvišenje izraelske vlasti?
»gdje si vrla slasti svetoga života,
»gdje s' razumna plasti, gdje s' svaka dobrotā?
»Od nas se odmota, a sad što čekamo
»neg da nam teškota neka priđe samo!
»bez tebe prēdamo, bez tebe hoditi
»mi ne znamo kamo ni što učiniti.
»Ti nas zaštititi od zla umijaše,
»ti nas obraniti od sile mogaše,
»sunce ti nam sjaše u dne i u noći
420 »dokle ti življaše; – tko će sad pomoći?« –

Takovom nemoći svi se tu hranjahu,
tužbe takve moći k srcu privijahu;
tu žaleć stajahu; osmi dan kad priđe,
svi tad već mučahu, svak na stan otiđe.
Sila ne iziđe koja bi zadjela
sela ili ziđe djece Izraela,
dokle je živjela Judit na nogama,
zemlja je cvjetala, i još godinama.
Dan kukavna srama Holoferna htješe
430 slaviti slavama oni što uspješe,
dok ne uniješe pod jaram si šiju
pošto zatriješe s prorocim' Mesiju.
Čast mi oči liju Bogu spasu momu
jer svrhe dospiju kazivanju tomu,
Juditi u komu slava će još biti
dok svijetu zemnomu krug počne goriti;
il će je slaviti bar dok zemlja ova
s karte bude štiti ta slovinska slova.
Trudna toga plova nek se jedra svale
440 čamca moga nova; Bogu nek su hvale
što nebesa skova i stvari ostale.

A m e n.

*Ovdje se završavaju knjige Marka Marula Splitsanina
o povijesti svete udovice Judite.
Na svemu Bogu hvala!*

Tumač manje poznatih riječi

bahat, topot
fin, kraj, konac, svršetak
gajtan, ukrasna vrpca na odjeći
gavun, kućica (sobica) na krmu za upravljanje brodom
garbin, jugozapadni vjetar
grdinja, nagrda, grdoba
hiža, kuća
hvoje, grane, granje
jatagan, dug savijen nož
kiv, kivnost, mržnja
kondir, vrč, krčag, pehar
lopar, pladanj (pekarska lopata)
mir, zid
močira, kamena ograda
nakar, metalna udaraljka
nakaraš, koji tuče u nakar
operan, pernat, krilat
pifar, neka svirala i svirač na njoj
pirilit, utkana šara, ukras, nakit
rotiti se, kleti se
shrv, pobjeda, nadmoć
sioni, silni
skender, pojas
tumbat, saruk, turban
zastava, četa, vojska
župa, kraj, područje

NAPOMENE UZ OVAJ PREPJEV

Onaj tko bi mislio da se Marulićev spjev može prepjevati na suvremeni jezik tek uz neznatne izmjene, varao bi se. Već i manje jezične intervencije, ako želimo sačuvati ritmičku strukturu spjeva, povlače za sobom čitav lanac preinaka.

Ja sam nastojao sačuvati prije svega tu temeljnu marulićevsku ritmičku strukturu – dvostruko rimovani dvanaesterac s prijenosnom rimom, ali sam isto tako želio primijeniti i neke Marulićeve poetske principe koji su se posebno odrazili na njegov odnos prema čakavskom jezičnom standardu onoga vremena. A znamo vrlo dobro da je upravo u »Juditi«, kao ni u kojem drugom pjesničkom djelu, Marulić u tom smislu bio i previše slobodan. Naravno, ja se nisam poslužio tolikim slobodama prema današnjem književnom jeziku već i zbog toga što sam siguran da baš iz tih razloga on nije uvijek bio dovoljno jasan ni svojim suvremenicima. Koristio sam se prema tome jezičnim slobodama koliko su mi se nametale kao jedini izlaz u složenim verzifikacijskim zahtjevima. Pri tome sam nastojao sačuvati i neka Marulićeva odstupanja na konkretnom tekstu, a koja može podnijeti današnji jezični osjećaj.

Marulićeva poetika u »Juditi« proizlazi prije svega iz njegova odnosa prema sroku. Srok mu se najčešće zasniva na morfološkom principu (podudaranje u nastavcima istih oblika riječi), što je vjerojatno tradicija rimarija hrvatske srednjovjekovne poezije, pa takva podudaranja nisam previše izbjegavao ni u prepjevu. Držao sam se ponekad i Marulićeva običaja da mu se riječi podudaraju samo u zadnjem slogu, ili samo u samoglasnicima, pa čak i samo u zadnjem samoglasniku ili suglasniku.

Zbog složenosti srokovnog ustroja, pri čemu se uvijek moraju rimovati četiri riječi, a na kraju pjevanja i pet, ostavljao sam i ja neke nepravde i nečiste srokovne tamo gdje su bili u izvornom tekstu, tako na primjer: *bit će – spoznati će – kuće – tuče* (I/73-76), *naniže –*